

קובץ
באר התורה

(קנט)

פרשת כי תשא

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

יו"ל

ע"י מכון "יד יוסף"

לעילוי נשמת רבי יוסף מלכא בן עישה ע"ה

*

נשמח לקבל הערות והוספות ותגובות

ולהצטרפות לרשימת התפוצה

ניתן לשלוח ל:

as0583233587@gmail.com

פקס: 036770810

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

תוכן הענינים:

- 5.....דיני פורים קטן
- 5.....הקדמה לפורים קטן
- 9.....האם אומרים תחנון בפורים קטן
- 9.....האם אומרים תחנון בערב פורים קטן
- 9.....האם חתן וכלה יצומו בפורים קטן
- 10.....האם מותר לעשות מלאכה בפורים קטן
- 10.....האם יש חיוב לעשות סעודה בפורים קטן
- 11.....האם יש מצות משתה ושמחה בליל פורים קטן
- 11.....מי שהתחיל לומר על הנסים בפורים קטן האם יכול להמשיך לאומרו
- 11.....האם אבל יכול לעבור לפני התיבה בפורים קטן
- 12.....נתן כסף בטעות בפורים קטן
- 13.....האם להקדים קבלת שבת או להכין יותר סלטים לשבת קודש
- 18.....האם מותר להתפלל ללא גרביים
- 19.....האם יש ביטול תורה לעשות הסכמות בראש הספר
- 20.....מכתב ברכה להגאון רבי רן אבוחצירא שליט"א לרגל אירוסי בתו
- 25.....קדושת מניני חצירות מכתב לקובץ מנורה בדרום חלק לב
- 26.....האם מותר לעשות בדיקת אנטיגן בשבת קודש
- 39.....בחיוב לכתוב מכתב על כל ספר - מכתב לשות רביד הזהב חלק ד
- 41.....האם מותר לבחור ישיבה להחזיק כרטיס אשראי מכיון שאין לו קרקע
- 42.....האם מותר לקנות תפילין דרבינו תם מכספי מעשר
- תשובת הגאון רבי אוריאל חוברה שליט"א בדין תפילה בפתח הבית
- 44.....הכנסת שהבית הכנסת פתוח לבית הכנסת אחר
- תשובת הגאון הצדיק רבי חיים רבי שליט"א ראש מוסדות עטרת חכמים
- 48.....בעיר חולון האם כתובה צריכה גניזה, הוספה לבאר התורה קנז
- 49.....עוד בדיני אמירת תחנון
- 50.....מכתב על הספר שירת יוסף עניני נישואין

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

יוצא לאור

לעילוי נשמת זקנתי הרבנית הצדקנית

מרת עליזה עישה בת לאוני ע"ה

אשת חבר

לזקני מרן הגר"א פורת טהרני שליט"א

נלב"ע כ' שבט תש"פ

לעילוי נשמת האשה הצדקנית אם זקני

מרת עישא אליז בת איזה אביטבול ע"ה

נלב"ע ד' תשרי תשפ"א

ת.נ.צ.ב.ה

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

דיני פורים קטן הקדמה לפורים קטן

איתא בגמרא במגילה דף ו' עמוד ב', קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה, קורין אותה באדר שני. אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה, ומתנות לאביונים, ובגמ' שם עוד איתא ושויין בהספד ובתנעית שאסורין בזה ובזה.

שאלה:

אלו דינים יש ביד וטו של אדר הראשון בשנה מעוברת.

תשובה:

יש להרבות קצת בשמחה.

הנה בשו"ע סימן תרצ"ז כתב יום י"ד וט"ו שבאדר ראשון אין נופלים על פניהם ואין אומרים מזמור יענך ה' ביום צרה ואסרים בהספד ותענית אבל שאר דברים אין נוהגים בהן ויש אומרים דאף בהספד ותענית מתרים. וברמ"א שם הוסיף עוד, והמנהג כסברא הראשונה, יש אומרים שחייב להרבות במשתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון, ואין נוהגין כן, מכל מקום ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים וטוב לב משתה תמיד.

והנה בכתב סופר שם כתב לדון מלשון המשנה שאין בין מקרא מגילה ומתנות לאביונים ומשמע שמתשה ושמחה שויים בזה ובזה, וגם כתב לדון לגבי משלוח מנות מה דינו שהרי ג"כ לא כתוב במשנה מה דינו, וכתב שראה לר"ן שהביאו בב"י שהרגיש לדון בזה וכתב שבמשלוח מנות אין חיוב שהרי הוא בכלל מתנות לאביונים, וקשה שצ"ע שבתוספות לא דברו בזה, וכתב שם שלולי דברי הר"ן היה נראה לבאר ע"פ מה שמסבירים משלוח מנות שייך לסעודה כרעים האוהבים בעת שמחתם יושבים ואוכלים משלים זה לזה מתוך הסעודה כן הדבר הזה, ובאמת מובא בשו"ע שמי שאינו סעוד לעצמו אינו מחוייב לשלוח מנות וה"ט כי העיקר נתקן ע"פ הטעמים הנ"ל, ושייך לשמתה ושמחה, וממילא א"ש שהתוספות לא חקר רק על משתה ושמחה וממילא הא דשלוח מנות בהא תליא חייב במשתה חייב לשלוח מנות כנ"ל, ולפי"ז כתב שם לחדש בכתב סופר שמי שמחמיר להרבות בשמחה יתנהג ג"כ לשלוח מנות ולא יאחז החבל בשני ראשין להתענג נפשו

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

ולא יתהנה אחרים, והיינו שלא ישמח רק לעצמו, וזה מש"כ הרמ"א וטוב לב שאין לבו רעה להנות אחרים משתה תמיד מקבל עליו חומרת הפוסקים עכת"ד הכתב סופר,

וכן כתב גם בשו"ת כתב סופר יו"ד סימן קלו. ועיין עוד בשו"ת מנחת יצחק ח"י סימן נח שהביא דברי הכתב סופר.

והנה דברי הכתב סופר שיש חיוב גם במשלוח מנות הוא חידוש עצום לדינא, והפוסקים נקטו דליכא חיוב משלוח מנות באדר א', וכן כתב בשו"ת דברי ישראל (ח"א סימן רטו) וכתב לבאר קושיית הכתב סופר מדוע לא נהגו לתת משלוח מנות בפורים קטן, ע"פ דברי הרמ"א שלעא נהגו כשיטות המחמירים להרבות בסעודה בפורים קטן כמו בפורים גדול אלא כמו שכתב הרמ"א ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירין, וא"כ כיון שאינו עושה סעודה ממש כמו בפורים, א"כ ה"ה שלא נהגו לשלוח מנות בפורים קטן יעו"ש.

עוד ראיתי ליישב בזה דתלוי במחלוקת הידועה בטעם הנתינה של משלוח מנות בפורים, דלפי מש"כ בתורת הדשן (ח"א סימן קיא) שהוא כדי לספק צרכי הסעודה לעניים המתביישים לקבל צדקה יעו"ש, אבל המנות הלוי (אסתר ט יט) כתב שהטעם ששולחים משלוח מנות הוא להרבות שלום ורעות, וממילא לפי התרומת הדשן מובן שיש ענין לשלוח משלוח מנות גם בפורים קטן, אבל לפי המנות הלוי אין ענין לשלוח משלוח מנות בפורים קטן, ואמנם לפי השיטות שמבארים את ב' הטעמים במשלוח מנות לטעם אחד וכמו ששמעתי בזה מהגאון רבי אשר ווייס שליט"א א"כ יש לדון עוד בזה. ועיין עוד בספר עתה באתי להגרי"ח אוהב ציון שליט"א שהביא עשרות נפק"מ בהאי טעמא שנוהגים משלוח מנות בפורים, ולא הביא להאי נפק"מ, ועיין.

ובעיקר דברי הרמ"א שכתב וטוב לב משתה תמיד, ובפוסקים נתקשו במה כונתו, ובמה בא להוסיף על דבריו הקודמים.

וי"א שרצה הרמ"א לסיים בדבר טוב, כמו שמצאנו בגמ' שבסוף מסכת מסיימים בדבר טוב, וכמו שמקפיד בזה הרמב"ם, וכן משמע מדברי המג"א בשם הפרי מגדים "וטוב לב משתה תמיד בשמחות מצוות אלקינו להעמיד אז ימלא שחוק פינו במהרה בימינן אמן".

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

ורבי צדוק הכהן מלובלין בספרו פרי צדיק (שמות ל"ד אשר הראשון) מקשה על כוונת הפסוק וכי מי שטוב לב ושתה תמיד והביא שם את פירוש רש"י שם במשלי "על השמח בחלקו וכאילו כתבו וטוב לב במשתה תמיד" אמנם גם זה דחוק ונוטה מן הפשט, ורבי צדוק הכהן מקשה ע"ז דאינו מעלה לשתות יין ואפילו שהוא שמח תמיד כדאיתא במס' גיטין דף סח וברכות דף לב ע"ב "חזייה דהוה קא בדח טובא א"ל בכל עצב יהיה מותר". ועיי"ש שמבאר מהלך מחודש.

והנה בשו"ת שבט הלוי (ח"י סימן ק"ה אות ג') דן אם אם שייך את הדין דנאמר במגילה משנכנס אדר מרבין בשמחה גםבאדר ראשון, וכותב לכאורה לא, אבל כתב שיש נוהגים לשמוח באשר הראשון וטוב לב משתה תמיד" ובפשטות כוונתו כי י"א שהשמחה דאדר זה ביין ולכן טוב לשתות וא"כ י"ל שזה כוונת השבט הלוי וא"כ זה הפשט גם ברמ"א.

והנה י"א שהשמחה שצריכים לשמוח בחודש אדר זה שמחת התורה כדכתיב "ופקודי ה' ישירים משמחי לב" ומבואר שהתורה האי זה שמשחמת והנה איאת בגמ' במגילה דף טז ע"ב דורשת מה שנאמר במגילת אסתר (ח' מז) ליהודים הייתה תורה זו תורה והינו תורה שיש מה לחדש ומשמחי לב, ולפי"ז י"ל שזה הכונה טוב לב משתה תמיד, דהרי התורה מדומה ליין יינה של תורה, כמבואר במרש הנעלם ובזוה"ק ובעוד מקומות.

ובזכרון שמואל (שיחה ו' אות ג') הביא מדרש תנחומא בפרשת ויקהל ועל פי זה ייסד שעמל האדם צריך לעשות את עצמו כלי מחזיק ברכה תורה וחכמה שעצמיותו תנדוף ריח של חכמה, וענין העמל דע"י העמל נעשה האדם כלי לתורה שיהא ראוי שינסכו בו יינה של תורה, וישפיעו עליו מן השמים חכמה ותבונה, ובלא עמל התורה אין האדם נעשה כלי לתורה עי"ש.

ולפי"ז י"ל דהכוונה על התורה הקדושה, שהאדם ישקה את עצמו ביינה שלתורה, וע"י כן יזכה לשמחתה של תורה, וע"ז נאמר וטוב לב משתה תמיד.

וכן ראיתי שכתב הגרב"צ קוק שליט"א בגליון שואלין ודורשין (פ' משפטים תש"פ) הנה שבת פרשת משפטים סמוכה לחודש אדר ואף נרמז כן בראשי התיבות "ואלה המשפטים" ר"ת ליהודים היתה אורה ושמחה, ואכן כבר מריחים את ריבוי האורה והשמחה הממשמש ובא. כאשר נשאל מרן הגרי"ש

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

אלישיב כיצד מקיימים (את מאמר חז"ל) (תענית כט, א) "משנכנס אדר מרבין בשמחה", השיב כי ריבוי השמחה בא יבוא על ידי שירבו בלימוד התורה, ומיד עולה התמיהה שהרי באותו מקום נאמר "אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה", ואם כן היתכן דמשנכנס אב יש למעט בלימוד.

אלא נראה שכוונת רבינו לא היתה אודות חיוב מרבין בשמחה, וממילא חלילה למעט בלימו משנכנס אב, אלא כוונתו שאם רוצים להרבות בשמחה, הדבר הראשון הנצרך לזה הוא להרבות ב"פקודי ה' ישרים משמחי לב" (תהלים יט, ט) משום שרק כשהלב שמח מעצמו יש מה לדבר על "מרבין בשמחה", אך בלא זה אין מה לדבר עם אדם נדכה על "מרבין" בשמחה, שהרי הוא רחוק מעניין השמחה ובוודאי שאינו שייך לריבוי השמחה. לימוד התורה וקיום המצוות הם הדרך להיכנס לעולם השמחה, והם משרים על האדם רוגע ושמחה עילאית, וככל שידבק בתורה יותר כך תגדל שמחתו הפנימית.

וכבר כתב כן האור החיים (שמות ו, ט) "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח - לפי שלא היו בני תורה לא שמעו, כי התורה מרחיבה לבו של אדם", כלומר השמחה נעדרה מבני ישראל בשעת השעבוד לא רק מחמת קושי השעבוד אלא משום "שלא היו בני תורה". וכדברים הללו ממש כתב המהרש"א (מגילה ו, א ד"ה ספוני) שבנחלת הארץ קבלו שבט יששכר וזבולון חלק משותף, וזבולון היה מתרעם שלא קיבל חלקת אדמה עם שדות וכרמים כאחיו (רש"י דברים לג, יט) ובכל זאת רק זבולון התרעם על חלקו "לא כן יששכר שהיו בעלי תורה". הרי שאותה חלקת אדמה שגרמה לבני זבולון היוצאים למסחר להתרעם, לא השפיעה על תחושות בני התורה הנעלים השרויים בשמחה, משום שלבן תורה אין תלונות, טרוניות ומענות.

וזהו שכתב הרמ"א (תרצה, ב) "וטוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל סעודת פורים", משום שבלאו הכי אי אפשר לשמוח. ואף כל השולחן ערוך אורח חיים נחתם בדבריו (תרצז, א) "וטוב לב משתה תמיד", וכתב השערי תשובה שבא לרמוז על לימוד התורה המשמח את הלב ומבטל את היצר הרע משום שעבודה שהיא בשמחה ובטוב לב זו שירה, ואין שירה אלא תורה שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת, ולכן הדרך להגיע לטוב לב תמיד היא דווקא על ידי התורה הקדושה. ע"כ דברי הגרב"צ קוק שליט"א

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

האם אומרים תחנון בפורים קטן

תשובה: אין נופלין על פניהם ואין אומרים למנצח, ולא קל אך אפים, ואסורים בהספד ובתענית.

מקור, שו"ע סימן תרצ"ז ס"א כתב, יום י"ד וט"ו שבאדר ראשון אין נופלים על פניהם ואין אומרים מזמור יענך ה' ביום צרה ואסורים בהספד ותענית אבל שאר דברים אין נוהגים בהן ויש אומרים דאף בהספד ותענית מתרים.

וכן אין לומר צדקתך בשבת במנחה, והוא ע"פ מש"כ בשו"ע סימן רצב ס"א שאם חל בו יום שאילו היה חול לא היו אומרים בו נפילת אפים אין אומרים צדקתך, וגם כאן שאין אומרים נפילת אפים ביום ראשון שהוא יום י"ד אין לומר צדקתך במנחה, וכן נראה מדברי השלחן גבוה (סימן תרצז סק"ג). וכן כתב בחזו"ע פורים עמ' רט בהערה יעו"ש באריכות שהביא דברי החולקים בזה.

וכן אין אומרים למנצח וכמו שכתב בלקט יושר (או"ח עמ' קנט ענין ה) וכן בשו"ע סימן תרצ"ז ס"א, ובמשנ"ב סימן קלא סקל"ה, וכן הובא בקובץ מבית הלוי חלק טו עמ' יג יעו"ש.

האם אומרים תחנון בערב פורים קטן

תשובה: אין אומרים תחנון בערב פורים קטן.

בספר מנהגות וורמייזא, כתב, שאין אומרים תחנון ערב פורים קטן, שכך מצא במנהגים של הקהל, יעו"ש, והיינו טעמא כמו שאין אומרים תחנון בערב פורים, וא"כ ה"ה בפורים קטן שהרי כתב ברמ"א סו"ס תרצ"ז שמרבים בו בשמחה, וא"כ נראה לכאורה דה"ה הכא. וכן כתב לדינא בשלחן גבוה (סימן תרצ"ז סק"ג) ובמשנ"ב סימן קלא סקל"ג וז"ל: בפורים. היינו בשני ימים וכן בפורים קטן בשנה מעוברת ובכל אלו אין אומרים גם במנחה שלפניו. עכ"ל, וכן כתב לדינא בכה"ח (שם ס"ק ג') וכן הובא בקובץ מבית לוי חט"ו עמ' י"ג, בענייני פורים עמ' ס"ב. יעו"ש.

האם חתן וכלה יצומו בפורים קטן

תשובה:

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

הנה בשו"ע סימן תרצ"ז ס"א מבואר שפורים קטן אסור בהספד ובתענית, וא"כ לכאורה ה"ה תענית חתן וכלה ביום חופתם, ואמנם בתורת המועדים (פורים עמ' כג) כתב להביא בזה מחלוקת אחרונים

ומקור הדין שחתן וכלה מתענים ביום חופתם ראה מה שהארכתי בזה בס"ד בספרי שירת יוסף עניני נישואין מה שהארכתי בכל זה שמנהג בני ספרד שאינם מתענים, ועיין עוד בבן איש חי שכתב שהמנהג הוא שכן מתענים, ועכ"פ יש מבני ספרד שנוהגים להתענות ביום חופתם חצי יום.

האם מותר לעשות מלאכה בפורים קטן

תשובה: מותר

מקור, רבינו פרץ בהגהות סמ"ק (סימן קמח אות ב). ובאבודרהם (הלכות פורים) כתב שיש להחמיר בזה, ובחזו"ע (פורים עמ' רט בהערה) כתב שיש להקל בזה וכמו שכתב רבינו פרץ בהגהות סמ"ק שהואיל ובפורים עצמו אין איסור עשיית מלאכה, אלא משום מנהג במקום שנהגו, באדר ראשון יש להקל, ושכן עיקר לדינא יעו"ש.

האם יש חיוב לעשות סעודה בפורים קטן

תשובה:

ברמ"א סימן תרצ"ז כתב, יש אומרים שחייב להרבות במשתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון, ואין נוהגין כן, ומכל מקום ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידיד המחמירים, וסיים הרמ"א, וטוב לב משתה תמיד.

ובמועד לכל חי (סימן לא סעיף כב) כתב שיש לאכול בשר, באורחות רבינו (ח"א עמ' קצה אות ג) כתב בשם הגר"ק שליט"א שאביו הקה"י אמר לו שבפורים קטן שותה יין בבוקר ולא יותר.

ולענין האם הוא גם ביום ט"ו, הנה במשנ"ב (שם סק"ד) כתב בשם הפרי מגדים שהיינו דווקא בי"ד אבל לא בט"ו ואפילו לכרכים המוקפים חומה, וכן כתב בחיי אדם (כלל קנח ס"מ) ובקיצור שו"ע (סימן קמב ס"י) יעו"ש. וכן בכף החיים סקט"ו, ושכן כתב הגרשז"א (ח"ב עמ' שלה) וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק ח"י סימן נח.

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

האם יש מצות משתה ושמחה בליל פורים קטן

תשובה: כתב הגאון רבי יו"ט זינגר שליט"א בשם מרן הגר"ק שליט"א שלמעשה גם אם נוהגים להרבות קצת בסעודה כמו שכתוב הרמ"א מ"מ אין מצות משתה ושמחה בליל פורים קטן שהרי בפורים גופא אם אכל הסעודה בלילה לא יצא יד"ח עכת"ד, ומכאן יש לעורר על מה שיש שנהגו לעשות מסיבה משפחתית בליל פורים קטן, שהרי לן שאין שום ענין בזה.

מי שהתחיל לומר על הנסים בפורים קטן האם יכול להמשיך לאומרו

תשובה: כן

מקור, משנ"ב סימן תרצ"ז סק"א, כתב שמי שטעה באדר ראשון ואמר בפורים קטן בשמו"ע על הסנים אין מחזירין אותו, וכתב בשער הציון (שם סק"ב) שמדינא היה ראוי לעשות בפורים באדר ראשון וכמו שכתבו הפוסקים אלא שמסמך גאולה לגאולה עדיף, וא"כ הוי מענין המאורע ולכן מי שהתחיל לומר כן אין מפסיקין אותו.

האם אבל יכול לעבור לפני התיבה בפורים קטן

תשובה: כן, הנה לכאורה נראה לומר ע"פ מש"כ במשנ"ב סימן תרצ"ז דאין אבילות בפורים קטן, א"כ לכאורה גם אבל יכול לעלות לתיבה בפורים קטן, ואמנם מצינו להקהילות יעקב זצ"ל שנשאל האם מותר לאבל לעבור לפני התיבה בפורים קטן, וענה שלכאורה אסור, כיון שאין בין אדר ראשון לאדר שני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים בלבד, ואולם אח"כ אמר לדינא שרק בפורים אסור משום שיש שמחה יתירה אבל לא בפורים קטן.

ובחשוקי חמד עמ"ס מגילה דף ו' ע"ב כתב, שמהגאון מרן בעל הקהלות יעקב זצ"ל נשאל אם מותר לאבל לעבור לפני התיבה בפורים קטן, וענה במושכל ראשון שאסור, כיון שאין בין אדר ראשון לשני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים בלבד, אולם אח"כ אמר שבפורים אסור רק משום השמחה יתירה, אבל בפורים קטן מותר.

וכתב שם בשם הגר"ש דבילצקי זיע"א שדין זה תלוי בב' השיטות ברמ"א סימן רתצ"ז האם יש דין של שמחה בפורים קטן, שי"א שחייב להרבות במשתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון, וכתב הרמ"א שאין נוהגין כן ומ"מ

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

ירבה קצת בסעודה יעו"ש, ונראה מכ"ז דאכתי הוא רק מנהג שמרבים קצת, וממילא נראה לכאורה לדינא שכיון שאינו שמחה כמו פורים, ממילא אבל יכול לגשת לעמוד.

נתן כסף בטעות בפורים קטן

תשובה: אינו יכול לתבוע את הכסף בחזרה.

מקור, הנה בגליון מים חיים להגרי"א דינר שליט"א (פרשת משפטים תשפ"ב) כתב שהיה מעשה באחד שנתן הרבה כסף עבור מתנות לאביונים בפורים קטן, ושוב נודע לו שאין בזה חיוב, והסתפק האם חייב להחזיר את הכסף משום מקח טעות או לא, והביא בשבפת אמת עמ"ס מגילה דף ה' ע"ב הסתפק בזה, ולדינא הביא שמרן הגר"ח קניבסקי שליט"א הורה שהמקבל לא חייב להאמינו שלא היה נותן זה סתם לצדקה והמוציא מחבירו עליו הראיה, ועוד גם מצד המקבל מבואר בגמרא בע"ז דף יח ע"א לגבי רבי חנינא בן תרדיון שיש מעלה שלא לקחת כסף של צדקה בחזרה יעו"ש, וא"כ ה"ה הכא שלא יקח את הכסף בחזרה.

וששאלתי בזה למורי ורבי הגאון העצום רבי עמרם פריד שליט"א אם שם את הכסף בקופת צדקה, הרי הוא יכול להוציא את הצדקה, אבל אם נתן לקופת צדקה הרי הוא יכול לומר לו שהוא לא מאמין לו, עיין קידושין כט, יו"ד סימן רנח, ויכול לומר שהוא נתן צדקה בטעות.

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

האם להקדים קבלת שבת או להכין יותר סלטים לשבת קודש

שאלה: הנה קטע שהתפרסם על ידי תלמיד חכם בעיתון 'המבשר'. הנני מביא את הדברים, למרות שאינני מסכים איתם. ואשמח לקבל את דעותיכם, הקוראים היקרים, בענין.

והנה הקטע. "בעת האחרונה חלה התעוררות גדולה להקדים ולקבל ביאת שבת קודש מספר דקות לפני כניסת השבת. והמפתיע, למרות שאנו עומדים כעת בתקופה בה ימי שישי קצרים, בכל ואת יהודים רבים מתעוררים ומתחזקים לקבל שבת יותר מוקדם.

כצפוי. השיח בין עקרות בית נשים צדקניות ויקרות סב אודות החלק הטכני שבדבר. כיצד אכן ניתן לקבל באופן מושכל את השבת יותר מוקדם. בצורה נינוחה. ללא רוגזה יתירה ובלי לחץ קשה מדי בבית, שאינו בריא לכלום. יהודים יודעי ספר, אשר דבר השעה הגיע לאוזנם ונחשפו לקושי בו מתמודדות נשים יקרות אלו, אומרים כי העצה הטובה ביותר היא, מה שהיה עושה שמאי הזקן, וכפי שמספרים חז"ל: "אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה אומר זו לשבת. מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל את הראשונה".

ממש כך כדאי שננהג במשך כל השבוע. מיום ראשון בשבת נכוון כבר ונתארגן עם ההכנות לשבת המתקרבת. נאפה עוגה נאה ונאמר 'זו לשבת' ומיד – למקפיא. נכין סלט נאה, אף אותו נאכסן ונאפסן לשבת. וכך במשך כל יום מימי השבוע נזכור את השבת.

נתכונן וניערך אליה בפעימות ובשלבים. זו העצה הטובה ביותר כיצד לקבל את השבת מוקדם וברוגע, אף בימי שישי קצרים, כאשר מגיעים מוכנים במחשבת תחילה ובהכנה איטית אבל בטוחה מתחילת השבוע – טוענים אותם תלמידי חכמים.

והנשים הצדקניות אף הן מחרות ומחזיקות ואומרות: והיה אם הגיע כבר יום שישי ובכל זאת שוב 'נפלנו' לשבת לא מוכנות כראוי, השעון מתקתק במהירות מופרזת כמנהגו המוזר בכל יום שישי כמו 'להכעיס', השעה מורה על זמן הדלקת הנרות הקרב ובא, ואנו עדיין לא מוכנות – גם לכך יש פתרון נפלא.

עוברים בכל הבית, מציצים במהירות על מה ניתן לוותר. איזה חדר אפשר לנקות בפחות יסודיות. או אם אפשר לטאטא כמה דברים 'אל מתחת השטיח', והכל 'לכבוד שבת'...

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

חוזרים אל המטבח. בודקים על מה ניתן לוותר ואומרים בדחילו ורחימו:
'לכבוד שבת'.

לכבוד שבת אנו מוותרים על סלט אחד. קינוח כלשהו. מאפה מסוים. או לחילופין מוותרים על קרצוף וניקיון חדר כלשהו, חלק מסוים מהבית — הכל לכבוד שבת! כדי שנוכל לקבל שבת יותר מוקדם, ולזכות להארה הגדולה של תוספת שבת כראוי במנוחה ובמרגוע. מקדימים ורואים ישועות בס"ד. (הרב י. טוורסקי, ביטוי הולם – 'המבשר')".

אלו הדברים, ואני תוהה, שואל, לא יודע. מנין לנו שעדיף להקדים את כניסת השבת על חשבון כבוד השבת בטאטוא כל החדרים, או על חשבון עוד מעדן וסלט לשבת, שיש בכך קיום מצוות 'עונג שבת'? מנין לנו שמעלת הקדמת כניסת השבת, עדיפה על נקיין יסודי לכבוד שבת קודש או הכנת עוד קינוח או מאפה?
אשמח לקבל את דעתכם.

בברכה, שב"ג

ב"ה
להגה"צ הרב גנוט שליט"א
לדעתי אם שבת אחת יוותרו על סוג מאפה או סלט או על טאטוא חדר אחד. וכדומה
בגלל תוספת שבת, אז בשבת הבאה יתאמצו להספיק שניהם גם תוספת שבת וגם לא
יגרע כלום מכל מיני מאפה וסלטים וכו'. ודו"ק
בברכת כהנים באהבה כעתירת
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס "גם אני אודך"
ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

תשובה:

לענין השאלה האם עדיף להקדים לקבל שבת אבל לוותר על הכנת כמה סלטים או ניקוי הבית לשבת קודש או דלמא עדיף לקבל שבת מוקדם?

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

השיב לי עכשיו מו"ר הגאון העצום רבי עמרם פריד שליט"א שבעיקרון עדיף להקדים, אבל צריך לדעת, תלוי אם הכינו הכל להוסיף עוד סלטים באופן שאסור בשבת, שהרי סו"ס הכינו כבר הכל לכבוד שבת, וכיון שכבר יש מה שמספיק לשבת עדיף לקבל תוספת שבת כי תוספת שבת דאורייתא, עדיף מעונג שבת שזה דברי קבלה.

ובמה ששאל השואל עוד בזה"ל: עוד לא אמר אדם מעולם, שהענין להקדים עוד ועוד תוספת שבת הוא מדאורייתא. כו"ע לא פליגי שזה ענין מסוים ותו לא. עכ"ד.

השיב לי כעת הגר"ע פריד שליט"א שהרי מפלג המנחה מקיימים מצוה, לפי היראים חצי שעה קודם תוס' אומר שאין שיעור זה גם לקולא וגם לחומרא, שמפלג המנחה מקיימים מצוה מדאורייתא, וממילא יש עניין בזה, אפילו שירויה ויקבל בזה שבת עשר דקות יותר, וגם משום מה שמבואר שבת קיח ע"ב לקבל שבת מוקדם כמבואר שם שאמר רבי יוסי יהא חלקי ממכניסי שבת בטבריא וממוציאי שבת בציפורי, וזה מעלה גדולה להראות שאדם מחכה לשבת, ולכן עדיף לקבל שבת מוקדם.

א.ה והוסיף בזה מה ששמעתי לדון בתחילת השבוע בקו דרך אמונה האם עדיף לקבל שבת ולסיים את שמו"ת ולהרויח מצות תוספת שבת או לא לקבל שבת ולסיים לקרוא שמו"ת ביום שישי כמו שיש מעלה בזה שכתב במשנ"ב?

ולפי"ז נראה שלכאורה יש לומר שיש עדיפות לקבל שבת יותר מוקדם, כן נראה לכאורה לענ"ד, דהא אכתי סו"ס הוא יום ו' במהותו, וממילא סו"ס לא מפספס כאן את המעלה של יום ו', ואני לענ"ד כתבתי.

ומענין לענין באותו ענין:

שאלה:

האם עדיף להשתמש בשבת בכלים רגילים, לא חד פעמי, בגלל "כבוד שבת", או עדיף להשתמש בכלים חד פעמיים, שיש לו בהם "עונג שבת", שמיד אחרי הסעודה לא צריך לטרוח כלל עם הכלים, וזורק הכל לאשפה מיידית.

בברכת התורה

גמליאל הכהן רבינוביץ

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

מח"ס גם אני אודך

תשובה:

השיב לי בזה מו"ר הגאון העצום רבי עמרם פריד שליט"א שעדיף להשתמש בכלים חד פעמיים לכתחילה כיון שזה נקרא דבר מכובד, והטירחא של האשה זה גם סיבה ושיקול.

והנני מצרף מש"כ בזה במק"א, יש לדון האם צריך להשתמש בכלי זכוכית בשב"ק, בשו"ת אבן ישראל (ח"ט סימן ל), כתב בהא שמה שנהגו בשב"ק לאכול בצלחות של ניילון וחושש מע"כ שזה פחיתות בכבוד שבת, בודאי מי שיש לו כוח לרחוץ את הכלים בליל שבת על מחר, בודאי טוב ויפה להשתמש בכלים חשובים יותר לכבוד שב"ק, אולם כהיום הנשים חלשים וצריכים לגדל הבנים והבנות, ואין להם כוח אחרי יום עבודה להכין על שבת קודש, עוד לרחוץ את הכלים של סעודת המחר ולכן משתמשים בכלים כאלו אשר לא צריך לטרוח ולהרחיצם, וגם מש"כ מע"כ כי לא משתמשים בכלים כאלו על חתונה זה נכון, אבל שמחות בר מצוה ותנאים כן משתמשים בכלים אלו, ולענין כבוד שבת, אם מכינים לאכול דגים ובשר ושאר מטעמים לכבוד שב"ק ג"כ יוצאם בזה כבוד שבת, ואם מניחין על השלחן מפות מצויירות ג"כ יוצאין בזה כבוד שבת, ול"צ כבוד שבת בכל דבר ודבר והרי ביוהכ"פ מכבדין רק בכסות נקי, וזה כבר נקרא כבוד היום וכ"ש בשבת שואכלין כל מיני מטעמים לכבוד שבת, ואין להכביד על הקהל עכ"ד, ומה שיש להקשות דהא סו"ס אית ביה כבוד שבת, ולמה לא נצטו בכבוד שבת, דהרי סו"ס אם גדול הדור היה מגיע מאליו, וכל כה"ג ברור שהיה טורח, אבל מ"מ הקל בזה דסו"ס אין להכביד על הקהל.

ובעיקר הסברא דיש בזה מיעוט כבוד שבת, כן כתב בחוט שני (ח"א פ"א סק"א בד"ה יש) שיש מייחדים כלים מיוחדים לשבת לסעודות שבת והוא משום כבוד שבת כמו שעושים לכבוד אורח חשוב, ועכ"פ אם משתמשים בשבת בכלים חד פעמיים המצוי בזמננו יש בזה מיעוט כבוד שבת שהרי לאורח חשוב לא היו משתמשים בזה אם לא במקום הצורך, ודעת הגר"ק שאפשר כן כתב במשירם אהבון עמ' שג שאפשר, וכן כתב בספר תורת חיים (עמ' רי) בראשית ששאלו להגר"ק, האם בשבת קודש אפשר להשתמש בכלים חד פעמיים שלכאורה הרי אין בזה כבוד שבת, וענה אפשר, ובס' בגדי שבת עמ' נט, שם הביא דעת הגר"ק ושאל' שזה חד פעמי אין זה

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

חסרון וכל הבעיה בכלי מכוּעַר אבל בכלי חד פעמי אפשר דהא סו"ס מכבד את השבת, וראה עוד בעלינו לשבח (ויקהל עמ' תקל) שאמר הגר"י זלברשטין שכיון שיש קושי בשטיפת הכלים א"כ בכלים החד פעמיים משום זלזול בכבודה של השבת, והיינו כיון דע"י כן הרי הוא מטריח את האשה. וע"ע בספר ענפי משה שבת. ושם הביא ששאל את הגאון רבי עזריאל אויערבאך שליט"א אם כלים חד פעמים הוו בזיון לשב"ק ואמר לו בזיון זה לא, כבוד השבת יותר בזכוכית. ע"ש.

וע"ע בשו"ת השואל ח"ב סימן כו, שכתב לו הגר"א נבנצל, הם אמנם פחות יפים אבל חוסכים טירחה, רק יש ליזהר שבגמר שימושם יטלטלם לפח משום מוקצה, ע"כ. עוד הביא שם שכתב לו בעמח"ס שו"ת שבט הקהתי בזה"ל: אם זו משפחה גדולה וקשה לנקות אחר שבת, לילדים יכול ליתן, אבל למבוגרים יכבד השבת עם כלים רגילים ע",כ ושם הוסיף שראה שאמר פעם שכיוון שלאדם מכובד ובחנתונה נמענים מלהשמש בכלים חד פעמיים יש להחמיר בשבת עכ"פ למבוגרים, אבל לילדים אין חשש, וע"ש עוד תשובות מגדולי הפוסקים.

ועוד הביא מש"כ לו שם הראשון לציון רבי יצחק יוסף שליט"א בעמח"ס ילקוט יוסף, הנה בודאי מצד ההידור אם ישנה אפשרות להשתמש בכלים נאים וקבועים יש בזה משום הידור מצוה ומ"מ ישנן הרבה נשים שעובדות קשה בהכנות לשבת בניקיון הבית בישול ואפייה ונכנסות לשבת כשהן עייפות וקשה להן לשטוף כלים אחר ארוחות שבת או בחורף שקשה להן לשטוף הכלים במים קרים וכל כיוצא בזה לכן אפשר להשתמש בכלים חד פעמיים. עכ"ד, ע"ש עוד.

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

האם מותר להתפלל ללא גרביים

בס"ד

אור לט"ז אדר א' תשפ"ב

לכבוד הבה"ח יצחק פרץ ני"ו

לאחר עטירת השלו' והברכה,

במה ששאל האם מותר להתפלל בלא גרביים, לכאורה נראה לחלק היכא ששובש נעליים ולא רואים אם לובש גרביים או לא, שאז מותר לו להתפלל ככה כי סו"ס לא ניכר החסרון כאן בעמידה לפני המלך, כיון שדרך אנשי המקום לא ללכת כך, וכמו שכתב בשו"ע סימן צא סעיף ה' וז"ל: ולא יעמוד באפונדתו ואל בראש מגולה, ולא ברגלים מגולות אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו בפני הגדולים אלא בבתי גלים יעו"ש, וכתב בשו"ת ישכיל עבדי (ח"ז סימן י) שפשוט שהיום אין דרך לעמוד בפני הגדולים כשהוא יחף או כשהוא עם נעלי בית, ולכן אין להתפלל כך שמו"ע זולת בחולה במקום אונס וכדומה יעו"ש, אבל היכא שרואים את זה, או שמתפלל עם נעלי בית, מחמת סיבה רפואית, ויכול ללבוש גרביים יש לו ללבוש גרביים, מדין היכון לקראת ה' אלוקיך ישראל וכו', והארכת בכל גדר זה במק"א.

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף ושא"ס

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

האם יש ביטול תורה לעשות הסכמות בראש הספר

לכבוד הגאון הגדול שליט"א

אחדשה"ט וש"ת הסתפקתי בדבר מה שעושים הרבה ממחברי הזמן שכותבים הקדשות והקדמות ופתיחות ותודות וכן הסכמות בראש הספר האם יש בזה חשש לביטול תורה דהיה להם לשים את זה בסוף הספר כדי שלא כל מי שיפתח את הספר יהיה חייב לעבור על כל הדפים האלו ואשמח מאוד לקבל תשובתכם בענין זה כיון שזה ענין העומד ברומו של עולם

הבחור המצפה לתשובה

יצחק פרץ

החוו"פ מכסיקו

בס"ד

ט"ו אדר א' תשפ"ב

לכבוד הבה"ח יצחק פרץ נ"ו

אין זה ביטול תורה

כי הבוחר יבחר

והרבה פעמים בהסכמות יש הרבה דברי תורה.

ואדרבה שהבאתי למרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א ספרי הקטן גם אני אודך מתשובתי ב' חלקים עיין בדברי פתיחה, ובתוכן ענינים במשך חמש דקות.

ואני לענ"ד כתבתי.

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

מכתב ברכה להגאון רבי רן אבוחצירא שליט"א לרגל אירוסי בתו

בס"ד

לכבוד הגה"צ הרריחמ"א שליט"א בעמח"ס מריח ניחוח ושא"ס, איתן מושבו בעיר עפולה

ברכת מזל טוב שלוחה, לרגל בוא ביתו בכרית האירוסיין, בפורים קטן שמרבים בו שמחה, ביותר כמבואר בסו"ס תרצ"ז ברמ"א יעו"ש, וגם יש כאן תוספת שמחה, משום שהוא חודש אדר שמרבים בו שמחה, ויש בו מעליותא מיוחדת.

דאיתא בגמ' בתענית דף כט ע"ב משנכנס אדר מרבים בשמחה, ואף שזה חודש א', ובשאלת יעב"ץ (סי' פ"ח) כתב לחדש שאדר א' אינו בכלל מרבין בשמחה, ומקור דבריו מהא דכתב רש"י שם בתענית שהטעם שמרבים בשמחה משום שימי נסים היו לישראל פורים ופסח, ומוכח לכאורה דדוקא אדר שני שיש בו החג הפורים, ואז הוא סמוך לפסח משא"כ בחודש אדר א', יעו"ש, וכן נקט בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ב סימן שא) לדייק כן מדברי רש"י שכתב שמשנכנס אדר מרבים בשמחה, אדר וניסן ימים שנעשו בו בהם ניסים לישראל, ונראה מדבריו דדוקא אדר הסמוך לפסח, יעו"ש, ויש לפלפל בראיתו], וכן כתב להביא לדינא בשו"ת אור לציון (ח"ד פרק נג תשובה ו) ויעו"ש שהביא שכן כתב בבית עובד, וכן הוא דעת הגרשז"א והו"ד בהליכות שלמה (פרק יח הערה 35) יעו"ש.

ואמנם ראיתי להגרמ"מ קראפ שליט"א בספרו הלכות חג בחג (פורים עמ' א) שכתב להביא ראיה מסתימת דברי הפוסקים שיש דין שמחה גם באדר א', והוכיח כן ממש"כ במג"א ובביאור הגר"א עהשו"ע (סמן תקס"ח ס"ז) שכתבו על מה דאיתא במשנה בתענית אין בין אדר א' לאדר ב' אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים וד' פרשיות הא לשאר הדברים הרי הם שוים, ושכן משמע מדברי הא"ז בסימן תרצ"ז סק"י יעו"ש.

ועוד יש לומר בזה שהרי באדר א' מרבים בו בסעודה לכבוד הנס, כמו שמבואר מדברי הרמ"א סו"ס תרצז, וכמו שנראה שם מדברי השער ציון סק"ס שהיה ראוי לעשות בו הכל יעו"ש, וא"כ ממילא פשוט דגם באדר א' איכא לדינא דחודש שמרבים בו שמחה.

ומרן הגר"י זילברשטיין שליט"א בחשוקי חמד עמ"ס מגילה (דף ו' ע"ב) כתב להביא דעת הגה"צ רבי שריה דבילצקי זיע"א שתלוי במח' שהביא

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

ברמ"א בסימן תרצ"ז האם יש דין שמחה בפורים קטן, ולפי מה שכתב ברמ"א שיש להרבות קצת בסעודה וא"כ ה"ה באדר א' יש דין להרבות בו שמחה. ומ"מ הביא שם דעת חמיו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל שחודש שמרבים בו שמחה היינו דוקא אדר שני, ושכן משמע בשו"ת חת"ס חאו"ח סימן קסג יעו"ש. וכן הו"ד מרן הגרי"ש"א באשרי האיש (ח"ג עמ' רעט), ואמנם בקונטרס הליכות הגרי"ש אלישיב (עמ' 4) הביא בשמו שיש מצוה להוסיף בשמחה גם באדר א', והו"ד בספר אגרת הפורים (עמ' יז), וכתב שם שכנראה דמרן הגרי"ש"א לאחר שראה מש"כ בחשוקי חמד הדר ביה.

ובעיקר דעת החת"ס כתבו באחרונים לדייק ממש"כ בשו"ת חתם סופר (חו"מ סימן כ) שחתם תשובתו "יום ג' שנכפל בו כי טוב א' דר"ח אדר ראשון שמרבים בו שמחה לסדר ושכנתי בתוכם תקפ"ט לפ"ק", ומשמע דנוהג גם באדר א', וא"כ יש להחמיר גם באדר א'. כן כתב בשו"ת שבט הלוי חלק יא סימן רע אות ב' שכן שאלו פעם להחזו"א והשיב מלשון החת"ס בתשובה, וכן הו"ד מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בספר דרך שיחה (עמ' קפח) שגם באדר א' יש להרבות שמחה כי לפי הרמ"א יש חיוב לעשות סעודה גם בי"ד אדר א' יעו"ש. וכן נראה לדינא מדברי החת"ס (או"ח סימן קסג בד"ה ובדרוש) שכתב, ובדרוש אגדה אמרתי דשנת הנס היה ראוי להתעבר עפ"י חשבון ונתכוון המן לגזור שמד בחודש אדר הראשון כדכתיב בחדש שנים עשר ולא בי"ג כדי שלא יגן זכות משה רבינו ע"ה, שחדשו של משה רבינו ע"ה הוא בשמח וכו', ומ"מ המן שמח שמחה גדולה שעכ"פ שם אדר הורע מזלייהו של ישראל וכו', וכשגברו מרדכי ואסתר לא עיברו אותו השנה כדי שיארע חודש המלחמה בחודשו של משה רבינו ע"ה, וע"כ הוצרכו לעבר שנה האחרת ועשו ימי שמחה בשני, ואסרו הספד בראשון כי שניהם גורמים אמנם העיקר בשני משום מסמך גאולה לגאולה וק"ל עכ"ל, ונראה מעיקר דבריו שיש גם באדר ראשון מזל טוב לישראל. וע"ע במש"כ בזה בילקו"י פורים (מהדורת תש"פ עמ' קצג). ומ"מ כיון דמצינו לכמה פוסקים דס"ל דיש שמחה באדר א', א"כ יש מעליותא לכאורה להנשא גם באדר א', גם משום דטוב מזליה, וגם כי איכא שמחה בנישואין.

ואמנם בביאור השמחה דמרבים בחודש אדר, הקשו הרי תמיד יש להיות בשמחה, ולשמוח בשמחת עשיית התורה והמצוות וכמו שכתב הרמב"ם בסוף הלכות לולב פ"ח הט"ו וז"ל: השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן עבודה גדולה היא וכל המונע עצמו משמחה זו

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב וכל וכו' עכ"ל.

עוד יש לעיין במה דאיתא בגמ' בתענית (שם) אמר רבי יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כשם שמנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, אמר רב פפא הלכך בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי לישתמיט מיניה באב דדריע מזליה, ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה לתת אחרית ותקוה, ובמג"א (סימן תרפ"ו סק"ה) הביא האי דינא משנכנס אדר מרבין בשמחה ומי שיש לו דין עם עכו"ם ישפט באדר, וכן הביא המשנה ברורה (סימן תרפ"ו סק"ח). והקשו באחרונים מדוע השו"ע והרמב"ם השמיטו האי דינא משנכנס אדר מרבין בשמחה, וכתבו כן רק לגבי חודש אב משנכנס אב ממעטים בשמחה.

ובשו"ת חתם סופר (או"ח סימן ק"ס) כתב ליישב בתרי אנפי, א' כיון דאין נפק"מ באדר לעשות מעשה חוץ מהלכות של פורים בעצמו א"כ לא כתוב האי דינא, עוד תירץ דהרי אין מזל לישראל, ובשלמא באב אמרינן דריע, אבל שיהא מזל, אין מזל ואפילו מה שיש מזל זה דוקא לענין עמלק ולא לכל האומות, וע"ע במה שהעירו עליו בשו"ת כנף רננה (חאו"ח סימן פ"ה) ובנימוקי או"ח (סימן תרפ"ו) ובשו"ת קרן לדוד (חאו"ח סימן קמ"ו). ועיין עוד במש"כ ליישב בזה בשו"ת התעוררות בתשובה (סימן תעג).

והנה בביאור המרבין בשמחה בחודש אדר, כתב בשפת אמת (ליקוטים לר"ח אדר) שנראה שעיקר השמחה היא ממצות השקלים שהביאו עם ישראל בכל שנה בחודש הזה, ולכן אמרו כשם שבאב ממעטין בשמחה ע"י חורבן בית המקדש, כן באדר הוא זמן קיום המקדש, שכל המקדש עמד על יסוד נדבה זו, וכתוב בו יפה נוף משוש וכו', לכן המה ימי שמחה יעו"ש, וכן כתב לבאר בחידושיו שפת אמת עמ"ס תענית שם יעו"ש.

ואפשר לומר שהשמחה שצריכים לשמוח בחודש אדר זה שמחת התורה כדכתיב "ופקודי ה' ישירים משמחי לב" ומבואר שהתורה האי זה שמשמחת דהנה איתא בגמ' במגילה דף טז ע"ב לדרוש במה שנאמר במגילת אסתר (ח' מז) ליהודים הייתה אורה זו תורה, ובתורה הקדושה נתנה ללמוד ולפלפל ולחדש, ולהגיע לחידושים משמחי לב, ולפי"ז י"ל שזה הכונה טוב לב משתה תמיד, דהרי התורה מדומה ליינא של תורה, כמבואר במדרש הנעלם ובזוה"ק ובעוד מקומות. ובזכרון שמואל (שיחה ו' אות ג') הביא מרן ראש הישיבה הגר"ש רוזובסקי זצוק"ל מדרש תנחומא בפרשת ויקהל ועל

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

פי זה ייסד שעמל האדם צריך לעשות את עצמו כלי מחזיק ברכה תורה וחכמה שעצמיותו תנדוף ריח של חכמה, וענין העמל דע"י העמל נעשה האדם כלי לתורה שיהא ראוי שינסכו בו יינה של תורה, וישפיעו עליו מן השמים חכמה ותבונה, ובלא עמל התורה אין האדם נעשה כלי לתורה עי"ש.

ולפי"ז י"ל דהכוונה על התורה הקדושה, שהאדם ישקה את עצמו ביינה של תורה, וע"י כן יזכה לשמחתה של תורה, וע"ז נאמר וטוב לב משתה תמיד, וכן שמעתי מרבינו רה"י הגר"ש שטיינמן שליט"א ראש ישיבות אורחות תורה. וכן ראיתי שכתב הגרב"צ קוק שליט"א בגליון שואלין ודורשיין (פ' משפטים תש"פ) והאריך בזה והביא להא סייעתא מדברי האור החיים הקדוש (שמות ו ט) לבאר מה שלא שמעו אל משה מקוצר רוח ועבודה קשה משום שלא היו בני תורה והתורה מרחיבה את דעתו של האדם, יעו"ש, ולפי"ז ביאר גם מש"כ הרמ"א בסימן תרצה ס"ב וז"ל: וטוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל סעודת פורים עכ"ל, וכמו שחתם הרמ"א דבריו בסוף אורח חיים (סימן תרצז א) וטוב לב משתה תמיד, ומשו"ה עיקר השמחה היינו ע"י לימוד התורה, וראה עוד בקונטרס שער יוסף פורים במה שהארכתי בכפילות דברי הרמ"א, יעו"ש. וכן ראיתי שהביאו בשם הגרב"ד פוברסקי שליט"א בשם מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפוקביץ זצוק"ל.

וכן הובא בקובץ לאורם פורים (עמ' כח) שאמר מרן ראש הישיבה הגרי"ג אידלשטיין שליט"א בזה"ל: אכן מה שאמרו משנכנס אדר מרבים בשמחה בפשוטו הכוונה היא להרבות בשמחה של מצוה להתחזק בעבודת השם בשמחה כי העבודה בשמחה היא חיוב גדול והרי זה חמור מאד אם חסר שמחה בעבודת השם שעל כך באה התוכחה דברים כח מז תחת אשר לא עבדת את השם אלוקיך בשמחה ובטוב לבב וכשלומדים ומרגישים טעם ומתיקות בלימוד זהו גם כן שמחה של מצוה וכן כששמחים בתפילה או שעושים מעשי חסד מתוך אהבת הבריות גם זה בכלל עבודת השם בשמחה וכל אחד מחלקי העבודה אם זה בשמחה זו היא שמחה של מצוה.

ובספר בנימוקי או"ח כתב "וכל דבר שנוכל אז להרבות שמחה מצוה איכא וכל אחד ישער בלבו ונפשו ומצוה בכל מה שאפשר להרבות בלבו ועניניו בשמחה של מצוה". ומבואר דהגדר של מרבין בשמחה שבכל דבר מצוה יהא שמחה.

ובספר המכתם (עמ"ס תענית שם) כתב וז"ל: ההרבות בשמחה האמורות במשך אדר, לא נאמר להרבות מאכלים ומשתאות, אבל לב העניים

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

והאביונים ובכללה כל שמחה של מצוה עכ"ד. וע"ע במכתב מאליהו (חלק ב' עמ' 125) במש"כ בזה עוד אופן של מרבין בשמחה בחודש אדר, כתב בשו"ת צפנת פענח (ח"ב סימן כ"ג) שמרבים בשמחה, היינו שאין שמחה בלא אכילה ושתיה, יעו"ש, וכה"ג ראיתי בספר דרך שיחה (עמ' קפז) שכתבו בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א שאם יש לו סיום או שמחה יראה שיעשנה בחודש אדר ואם אין לו שמחה ישתה קצת יין בכניסת החודש אבא זצ"ל נהג כל ראש חודש לשתות מעט יין ובר"ח אדר הוסיף קצת יותר מכל ר"ח. ועוד ראיתי בזה שהגר"י דרזי שליט"א בעמח"ס שבות יצחק, אמר בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שישיתדל שאם יש לו איזה צער שיסירו ע"י דבר המשמח, וכן מובא בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל בהליכות שלמה (פורים פי"ח אורחות הלכה הערה 36).

וממילא נראה דיש מעליותא גם להנשא בחודש אדר, ואף בחודש אדר א', וכמו שהארכתי בזה בהקדמת ספרי שירת יוסף עניני נישואין יעו"ש, וגם להתארס ולסגור את הווארט נראה שיש מעליותא.

ויהי רצון שיהיה בנין עדי עד, ויזכה כת"ר שליט"א לרוות נחת מחתנו שליט"א ותזכו ביחד להוציא עוד עשרות ספרים בדבר ה' זו הלכה, לזכות את הרבים בכל אתר ואתר.

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף ושא"ס

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

קדושת מניני חצירות מכתב לקובץ מנורה בדרום חלק לב

בס"ד, יום ד' ט"ו אדר א' תשפ"ב

לכבוד הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך ופרדס יוסף החדש על המועדים ושבת קודש, ושא"ס וקבצים

לאחר עטירת השלו' והברכה קבלתי בשמחה רבה הקובץ החדש מנורה בדרום מס' לב לחודש אדר א' היו"ל ע"י בני התורה בעיר אופקים, ותפוח, ואהיות וא"א להפטר בלא כלום, אכתוב כאן כמה דברים בחמלת ה' עלי.

ראיתי במאמרו של הרה"ג זאב רוזנטל שליט"א בדין האם מניני חצירות קדשו לשעתם או לעתיד לבוא, ונפק"מ האם יכול לבנות שם בית הכסא וכו'. והאריך שם ממה דאיתא במס' מגילה דף כו ע"א שדעת רבי מנחם בר יוסי דרחובה של עיר יש בו קדושה הואיל והעם מתפללין בו בתעניות ובמעמדות, אבל חכמים ס"ל דאין בו קדושה כיון דתעניות ומעמדות אקראי בעלמא הוי, ובשו"ע או"ח סימן קנד כתב דלית בהו קדושה, ויש לדון להכא.

והנה הארכתי בכמה וכמה דוכתי לדון בגדרי מניני חצירות, ורק אציין הנידונים בזה, ברכת מעין שבע בליל שבת, הדלקת נרות חנוכה, והיכן הוא מקום ההדלקה, וכן לגבי חיוב מזוזה במניני חצירות, לגור מעל המניני חצירות, האם מותר להתפלל במנין חצירות לכתחילה, אסיפת ועד בית במניני חצירות, וכן בגם אני אודך חלק ב' מתשובתי כתבתי לדון לגבי קדושת המרפסות יעו"ש למה שנשאלתי ע"י בעל הגם אני אודך שליט"א, ובמש"כ בזה עוד בספרי שערי יוסף בהלכות נגיף הקורונה, ובמה שהארכתי בכמה וכמה דוכתי בקבצי באר התורה, ואין זמני בידי לע"ע לציין לכל המקומות, אבל עכ"פ הכלל העולה דלעת עתה כיון שהקורונה נמשכת ממילא יש לזה עתה דין בית הכנסת, אבל אינו לעולם, כיון דאנו מתפללים בכל ויום ויום שהמגיפה תעצר, וממילא יש לו קדושה רק השתא, ואני לענ"ד כתבתי.

בברכת התורה

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף ושא"ס

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

האם מותר לעשות בדיקת אנטיגן בשבת קודש

שאלה:

ב"ה. ט"ז שבט תשפ"ב

האם מותר בשבת לעשות בדיקת אנטיגן - בדיקה ביתית - לזיהוי קורונה

הנה, לאחרונה עקב מגיפת הקורונה ל"ע, מצויים ונפוץ ביותר - לכל, שיטת בדיקה ביתית, הקרויה 'אנטיגן'. - וזה בדיקה הן לילדים והן למבוגרים. - וזה מזהה בתוך דקות ספורות האם יש לאדם זה קורונה או לא. - וזה ממש מעשים שבכל יום, [בבית יעקב שהולך לפי משרד החינוך, לא נכנסים לביה"ס בלא בדיקת אנטיגן] והדברים מפורסמים בכל העיתונים.

[ויש ויכוחים כמה אחוזים זה אמין האם 70% אחוזי אמינות או 90% אחוזי אמינות. - ולכן אומרים שאם זה יוצא חיובי זה אמין, אבל אם זה יוצא שלילי אז זה עדיין לא ודאי שהוא שלילי, וצריך לעשות בדיקה 'פיסיאר' של קופת חולים - שזה בדיקת מעבדה].

תיאור היאך זה עובד

שמים מטוש או מקל מסויים, ומכניסים לגרון, ואת הרוק מהגרון שמים לתוך השפופרת המלא עם חימי, וע"י המגע חימי הוא מזהה באם אדם זה הוא מאומת [חיובי] לקורונה או שהוא שלילי קורונה. - רואים לפי מספר הקווים האם יש לו קורונה.

ונתעוררו הרבה בדבר השאלה. בדבר השאלה הנוגעת למעשה בכל אתר ואתר, - האם מותר לעשות בדיקה זו בשבת?

ולפעמים שאלה זו נוגעת לצורך רפואי דחוף - צורך חולה, וכגון אנשים שהם במגע עם אנשים זקנים או עם בעלי רקע סיכונים. או אמהות עם תינוקות, - הצריכים לוודא שהם שלילי לנגיף, כי אחרת הם צריכים להיזהר

צדדי השאלה

א. מדין בורר

באם זה היה עושה הפרדה חימית, מבואר בשש"כ [בהלכות בורר, ועוד], שהדבר אסור משום 'בורר' דומיא ד'מחבץ'.

- אבל המציאות הוא שבבדיקות האנטיגן אין הפרדה חימית של שתי גופים או למעלה ולמטה, אלא זה רק 'זיהוי חימי' ו'מידע', [הנעשה ע"י שהרוק

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

מתערבב עם הנוזל החימי שבבוקוקון] המזהה האם אדם זה נושא את הנגיף או לא.

ב. מדין מכה בפטיש

הנה לכאור' יש לדון מדין מכה בפטיש, וכעין מה שדנו בשביתת השבת ובמהרש"ם לגבי עשיית סודה בשבת, שרבה התירו, אולם היו שאסרו כיון שמייצר סוג מים חדשים.

- אבל כאן לכאור' זה יהיה מותר כיון שאינו יוצר שום שינוי בעצם המים הנוזל, והנוזל לא עומד לשום שימוש אחר, והוא נזרק מיד, וא"כ אין כאן שום תיקון מנא או גמר מלאכה. - ומהאי טעמא אין גם משום איסור 'מוליד'.

והנה, כעין זה כבר מצינו גם לגבי בדיקות הריון וביוץ - הג"ר יהושע נויבירט זצ"ל מח"ס שש"כ, בספר עטרת שלמה חלק ז' כתב תשובה להתיר בדיקת ביוץ והריון. משני טעמים, שאין כאן הפרדה חימית אלא רק זיהוי ומידע, וכן כיון שאין בזה שום השתמשות אלא הכל נזרק מיד.

[שאלה זו עם צדדי הדיון לכאן ולכאן - הציג בפני הרב חנן כהן שליט"א בעמח"ס בנין שבת]

ומצפים אנו מאד לקבל את תשובתו הרמתה לדבר נחוץ ומצוי זה

בברכה ובהודאה מרובה

בנימין ראובן שלזינגר

ביתר עלית

תשובה:

בס"ד

ט"ז אדר ב' תשפ"ב

לכבוד ידידי ורעי הרה"ג בנימין ראובן שלזינגר שליט"א מח"ס מנחת בנימין וגיליון מן הבאר.

שלו' וברכה

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

הנה ביסוד דין צובע

והנה כאן העיר לי בזה ידידי האברך המופלג בתורה וביר"ש הרה"ג אי"ש רבינוביץ שליט"א האם שייך צובע, והשאלה היא ניחא ליה או לא, וכיון דלכאורה לא ניחא ליה שפיר דמי.

והגאון רבי אושרי אזואלי שליט"א בעמח"ס שו"ת אשר השיב ב' חלקים, לגבי בדיקת הריון שרי בשבת וכתבתי בזה באשר השיב. וכ"ד מרן הראש"ל. בורר לא שייך בהכי לדעת כלל ואין מה לדון בזה. וכתבתי לו שאכתי יש לדון משום עובדין דחול והשיב לי בזה דלפי הרמב"ם אין עובדין דחול בכה"ג.

והרה"ג יהודה בן דוד שליט"א עורך קובץ משנת יוסף ציין לי למש"כ מרן הראשון לציון הגר"י יוסף שליט"א במכתב הסכמה לשו"ת משנה חיים חלק ב' מתאריך ט' תמוז התשע"ד ובסוף המכתב לו, ובמה שכתב בענין בדיקת ביוץ והריון ע"י מקל מיוחד שנהפך לצבעים, האם מותר בשבת, והעלה להקל, ראיתי כל מה שכתב בענין, ויפה דן ויפה כתב במה שהעלה להתיר, והנני מסכים עמו.

ומו"ר הגאון רבי עמרם פריד שליט"א הורה שאסור לעשות בדיקת אניטגן בשבת שיש בו משום צובע, ושוב שאלתיו הרי סו"ס אין בו ממש והכל נזרק מיד, והשיב לי דהא אכתי הא סו"ס זה נצבע, וממילא יש כאן איסור צביעה ויש לאסור לעשות בדיקת אניטגן בשבת קודש.

ואמנם הגאון רבי אלחנן פרינץ שליט"א בעמח"ס שו"ת אבני דרך י"ז חלקים, שלח לי מה שכתב בהא וז"ל:

בדיקת קורונה ביתית בשבת ובחג

האם מותר לעשות בחג (בראש השנה) ובשבת בדיקת קורונה ביתית. ושאלה זו נחוצה לרבים (כגון: מי שאינו מרגיש טוב ביום א' דר"ה ורוצה לדעת האם לבוא לביכ"נ ביום השני). אציין כי אופן הבדיקה הוא: מכניס תמיסה (יש ערכות בהם התמיסה כבר מוכנה בתוך מבחנה מראש). מכניסים את המטוש עמוק לגרון (וכן לאף). ולאחר מכן מכניסים אותו לתוך התמיסה. לאחר מכן, מטפטפים לתוך מתקן כמה טיפות מהנוזל, ואחרי כרבע שעות (כך כתוב בהוראות, בפועל זה אחרי 5 דקות), אם מופיע קו אחד על הבדיקה

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

- התשובה שלילית. אם שני קווים - התשובה חיובית (מאומת לקורונה). יש בבדיקות הביתיות כמה סוגים¹ (יש בהם נצבע קו בצבע אדום).

גרמא

ראשית מהשאלה שהצגתם בפני לכאורה דהוי גרמא, שכן אין התוצאה מיידית, אלא אחר מספר דקות. אגב, חשוב לציין כי בחלק מהערכות של הבדיקה הביתית אינו קיים מציאות של גרמא (שכן בחלק מהערכות הנוזל מטפטף מיד על המטוש, ומיד נהיה צבע. אלא שממתינים כמה דקות לראות אם יש קו נוסף).

וודאי דאם קיים גרמא, הדין קל יותר. דהרי התירו אף בשבת במקום הפסד. ולכאורה אין הדבר חשיב למעשה ישיר בידיים אלא לגרמא, דהרי המשטח אינו נצבע מיד אלא אחר כמה דקות (אחר שנתנו עליו את חומר הבדיקה). וכבר הורה בשו"ת זרע אמת (א אורח-חיים מד) דכל שהפעולה שלו מסתיימת מיד, והיא רק גורמת שאחר כך תתרחש מלאכה, חשיב הדבר ה"ז לגרמא ולא מעשה בידיים.² וממילא כבר הורה הרמ"א (שלד, כב) דשרי גרמא לישראל במקום פסידא או מצוה.

לגבי מלאכה דרבנן בגרמא ביום טוב: בנקודה זו (של הגרמא) נראה דקיים הבדל בין שבת ליו"ט. דלגבי שבת נאמר בגמרא במסכת שבת (קכ, ב) דמהפסוק "לא תעשה כל מלאכה", למדים כי עשייה אסורה, אך גרמא מותר. אלא שהרמ"א (שלד, כב) כתב בשם רבינו יואל כי מדרבנן החמירו בגרמא שלא במקום הפסד. אולם ביו"ט לכאורה עולה מדברי הרמ"א (תקיד, ג) להתיר, דהרי התיר להעמיד נר במקום שהרוח מצויה בכדי שיכבה. ואמנם הקשה במג"א (סק"י) דגרם כיבוי אסור. אך תירץ במאמר מרדכי (סק"י) ע"פ התוספות (ביצה כב, א ד"ה 'המסתפק') כי רק בשבת אסרו גרם כיבוי שלא במקום פסידא, אך ביו"ט התירו. וכ"פ הנהר שלום (סק"ז-סק"ח), החמד משה (סק"ג), פתח הדביר (רסה, סק"ב) ועוד.

אולם ישנם פוסקים שהחמירו בזה כמובא בט"ז (תקיד, סק"ו), אך גם הוא כתב כי במקום צורך (אף שאינו צורך גדול יש להקל בזה). והמחמירים בזה:

¹ כחמישה חודשים אחרי, בחודש שבט, השתמשו בעיקר בבדיקה הבאה: אחר שמכניס את המטוש לגרונו ולאף, מכניס אותו לתוך נוזל מים. ומהנוזל מטפטף כמה טיפות על ערכת הבדיקה. ואז ע"פ התוצאה (כעבור זמן קצר מאוד) מופיעים הקווים.

² עיין בשו"ת מנחת שלמה (תנינא לא) ובנתיבות שלום (סי' מא. וסי' מז) במש"כ בהא דכל שאין הכח העושה את המלאכה בא מיד עם המעשה של האדם אלא לאחר זמן אין מחייבים בזה משום מלאכת מחשבת, וע"ע בארחות שבת (כט הערה יג אות ב).

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

המג"א (סק"י), שו"ע הרב, החיי אדם (צה, א), קיצור שו"ע (צח, כה). ועוד לגבי פסידא דאז מקלים עיין במנחת שלמה קמא (יג). אגב, ראיתי כי בשו"ת להורות נתן (ג, כח) כתב ההפך, היינו שיו"ט חמור משבת לגבי גרמא, ע"ש. וע"פ סברת הגרמא כתב לי רבה של נשר דכל שיש צורך מותר.

אך יל"ע טובא לגבי טענה זו של גרמא. שכן יתכן שהתהליך הגורם למשטח להיצבע מתחיל מיד, אף שבהתחלה עדיין לא רואים זאת, ובכה"ג לא מקרי גרמא. כמו כן, יש פוסקים הסוברים כי בדבר המתוכנן ועשוי לכך אין להחשיב זאת כגרמא (אף שהתוצאה תהיה לאחר זמן, ודימו זאת לדין הזורה ורוח מסייעתו. ואכמ"ל). עוד, יש לעיין בכל סוג בדיקה, דע"פ מה שנתברר לי ישנם בדיקות ביתיות בהם הצבע נמצא כבר בתחילה, אלא שלוקח זמן לגבי הקו השני (דאם הוא חיובי הוא מופיע רק אחר כמה דקות).

לש ועוד

מצד דין לישה, כיוון שהתמיסה היא נוזלית לגמרי, אין בעיה של מלאכת לש (אם העיסה עבה ולא נשפכת, כדאי להכין אותה מערב יו"ט. למרות שביו"ט מותר אוכל נפש וגם לישה. אך ממה שחזיתי הוי נוזל גמור).

אגב, מה ששמעתי דהיו שרצו לטעון דקיימת בעיה עוד לפני הבדיקה עצמה והיא בפתיחת חלקי הבדיקה, מצד מלאות קורע ומוחק, לענ"ד ליתא. ראשית, מצד מוחק אין אותיות בפתיחה. מצד קורע, הוי ככל קופסא שזורקה מיד לאחר מכן (דבזה יש פוסקים רבים שהקלו).

סוחט

יש שעוררו אותי כי קיימת בעיה נוספת והיא סחיטת המטוש, ויש שטענו אף שקיים עניין בסחיטת הנוזל בכדי "להוציא" את הוירוס, ומצד זה לכאורה יש לאסור. אך נראה כי אם יוציא את הנוזל בעדינות וימנע מסחיטה, בכה"ג יהיה אפשרי.

ואעיר בקיצור, במשקים שאינם מים בלבד, אין דין ליבון (חיי אדם כלל יד אות יב). וכ"ש כאשר אין מקפיד על ליבון, אין דין ליבון (שולחן ערוך שיט, י). נוסף עוד, דקצה המטוש הוא סינטטי ואינו מגידולי קרקע. על כן בסוחט דרבנן, יש לצרף דעת הראב"ד (כב, טו) שספוג עם בית אחיזה מותר אף שסוחט בו. ובייחוד כשהנוזל הולך לאיבוד וטינוף ואינו לשמירה. ואף דבספוג מהחוז"א (נו, סק"ה) משמע דכיון שהספוג עשוי לקבל מים ולהוריקן לא מיבטלי המים בתוכו למקרי דש. אולם נראה דלא יעשה עם

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

המטוש בכוח, והוא לחשוש לדברי המשנה ברורה (שכ, סקנ"ה) דהיכן שעושה בכח אסור גם לראב"ד. ועיין בשמירת שבת כהלכתה (לה הערה יח) ובקצות השלחן (קלו, סק"ב אות ג). ומה שכתבנו דבסיניטטי הוי דישה בדבר שאינו גידולי קרקע דהוא דרבנן, הכי איתא בשו"ת מנחת יצחק (ג, מט-נ) ובשמירת שבת כהלכתה (טו אות ז).

וכן, אף החוששים למימר דהוי סוחט, לכאורה נראה למימר דהוי כדין חצי שיעור דהרי שיעור מלבן או כמלוא הסיט ושיעור דש הוא כגרוגרת והכא הכמות קטנה מאוד.

לגבי הנוזל דהולך הוא לאיבוד ואינו לשמירה, לכאורה יש בזה עוד מעלה, דהרי הוי כמלאכה שאינה צריכה לגופה (לגוף הדבר הנסחט), וע"ע בזה בשמירת שבת כהלכתה (לב הערה קנח), בשו"ת ציץ אליעזר (י, כה) ובשו"ת אור לציון (ח"ב לו אות כא).

צובע

לכאורה עיקר הדיון הוא מדין צובע (סימון הקו) - גילוי הסימון על המטוש. החתם סופר³ (כתובות ה, ב ד"ה 'ויש לעיין') דן לגבי הסדין הנצבע בדם בתולים וביאר דאין בזה איסור, וכתב שם: "דלא שייך צביעה אלא כשהוא לצורך דבר הנצבע כגון בית השחיטה שעל ידי זה יראו שנשחט היום א"כ על ידי הצביעה נתרפא הבשר, משא"כ צביעת הסדין איננו לצורך הסדין, אדרבא לכלוך הוא לו, רק לפרסם שהיא בתולה וזה לא מקרי צובע, ועי' מש"כ מג"א סי' שכ, סקכ"ד בשם הרדב"ז". כלומר, היכא שאין כוונתו שהדבר יהיה צבוע אלא הוא רק רוצה שהצבע יודיענו דבר מה, הרי זה מותר לכתחילה ואין בזה משום צובע. וע"ע בזה בקהילות יעקב (שבת סי' מ) ובספר חוט שני (שבת ח"א עמוד קמז).

וככלל שנינו במסכת שבת (מט, ב): "אין חייבין אלא על מלאכה שכיוצא בה היתה במשכן" ובמשכן צבעו בחומר ממשי.

³ תשואות חן לידידי הגר"מ פטרפרוינד שהראה לי את דבריו (ואח"כ ראיתי דבריו הובאו בשמירת שבת כהלכתה לג הערה צ). וביאר דמה שהחמיר השו"ע (שכ, כ. שכח, מח) כיראים לענין צביעת בגד בידיים המלוכלכות מתותים או בהנחת בגד ע"ג מכה שיוצא ממנה דם, היינו רק מדרבנן, ובלא"ה עי' במשנ"ב (שכ, סקנ"ט. שכח, סקמ"ו) במש"כ לסמוך על המקילים. ועי' בחת"ס שם מש"כ בזה, וע"ע בשו"ע הגר"ז (סי' שב קונטר"א סק"א).

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

בדיקת הפסק טהרה: לפי דברינו, נראה דמהאי טעמא אין חשש צובע בבדיקת טהרה של אשה, דאין ענין שהעד יהיה צבוע, אלא הוא משמש כדי לדעת האם יש דם באותו מקום. וכן ביאר בספר שערים המצויינים בהלכה (צא, סק"ז) [אמנם ע"ע בלקט יושר (מלאכות שבת אות מז) מה שהביא בזה מתרומת-הדשן, וע"ע בשו"ת אבני-נזר (אורח-חיים קעה) ובגר"ז (סי' שב קונטר"א סק"א) ודוק].

אולם אעיר כי ישנם פוסקים דהבינו דההיתר בהפסק טהרה הוא משום שאין זה דרך צביעה אלא דרך לכלוך וכידוע דהאגור התיר בדרך לכלוך כמובא בדרכי משה (שכ, סק"ב. וזאת בניגוד לשיטת היראים). וביאר במשנה ברורה (שכ, סקנ"ט) דכשארין אפשרות אחרת, היינו כשא"א ליזהר בזה, יש לסמוך על המקילין (וע"ע במשנה-ברורה שכ, סקמ"ו). וכן ציין בארחות שבת (טו, סא ובהערות שם). והכי איתא גם בשו"ת להורות נתן (ח, עג), בשו"ת מחזה אליהו (א, סה) ובספר פסקי תשובות על המשנ"ב (שכ הערה 292). וע"ע בשו"ת התעוררות תשובה (סי' קסו, דיתכן דלא יהא כלל דם בבדיקה) ובשו"ת ציץ אליעזר (יח, יד).⁴

ואגב, אף שמרן השולחן ערוך מחמיר אף בדרך לכלוך (שכ, כ. שכח, מח), עיין בשו"ת יביע אומר (ה, כח אות ב) דזהו דווקא שאפשר בקלות לפתור הבעיה. אך כשא"א, במקום צורך יש להקל בפסיק רישיה דלא ניחא ליה בדרבנן. וכן התיר בלויית חן (סי' צב) בהפסק טהרה.

לאור דברים אלו, נמצא דנדו"ד אינו בכלל מלאכת צובע, כיון שאין ענין לצבוע את המשטח אלא רק לקבל את המידע שיש בסימן שמופיע עליו, ולכן אין לזה שייכות למלאכת צובע.⁵

⁴ ואכמ"ל לגבי בדיקת ביוץ בשבת, דכזה הארכנו בשו"ת אבני דרך (ז, סח). וע"ע בשו"ת ציץ אליעזר (י, כה. יב, מד), בשו"ת ושב ורפא (ג, סה), בשו"ת מעשה חושב (ג, יג), בשו"ת דברי בניהו (יט עמוד רא. לה, ח אות ג), בשו"ת מראה הבזק (ו, מח), בשו"ת פוע"ה (א עמוד 113 ואילך), בספר פוע"ה (ח"ב עמוד 122) ובספר כי בו שבת (ח"ג שכ, רנ עמוד תקא).

⁵ והוסיף הגר"מ פטרפווינד: לכאורה היה מקום לתמוה על דברים אלו מהא דאמרין בבכורות (נז, ב) דאי אפשר לעשר מעשר בהמה ביו"ט, ופרש"י (ד"ה 'ואי אפשר') דהיינו משום סיקרתא, שצריך לסקור בסיקרא את העשירי וביו"ט אי אפשר מפני שצובע. וכעין זה כתבו התוס' בחגיגה (ח, א ד"ה 'משום') דהאיסור בסיקרתא הוא מדין צובע. והשתא צ"ע שהרי אין שם ענין שעור הבהמה יהיה צבוע, והבהמה אינה נעשית משוכחת על ידי שצובעים אותה, ותכלית הסיקרא היא רק לפרסם שזו העשירית, וא"כ מאי שנא מדברי החת"ס בצביעת הסדין וממה שנתבאר כאן במקל הבדיקה דלא מקרי צובע [שו"ר לגר"ח ברלין בשו"ת נשמת חיים (עה אות יג) שעמד בשאלה זו ממעשר בהמה על מה שכתב שם שצובע זה רק כשכוונתו להשביח את הדבר הנצבע, וכתב שם ששאל זאת לכמה רבנים

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

ואחר זמן הוסיף לי ת"ח כי לענין רושם, יש מתירים משום דהוי כתיבה שאינה מתקיימת, ואין דרך העולם לחפוץ בכך כי מיד אחר החיווי הבדיקה של האנטיגן נזרקת. והכי מבואר בשמירת שבת כהלכתה (לג, כ והערה צ), בעטרת שלמה (ז בשם הגרי"י נויבירט, ומאידך שלל זאת הגרשז"א שם הערה צג) וכן בארחות שבת (טו, סז).

כותב

ויל"ע האם בסימון הקו הוי מלאכת כותב. ונראה בפשטות דאין זו מלאכת כותב, שכן הסימון הנעשה כאן הוא רק קו בעלמא, וכידוע מלאכת כותב היא רק באותיות. אמנם עשיית קו אסורה לפי רבי יוסי שאסר מצד רושם. אך לדידן אין פוסקים כמותו כפי שהאריך בביאור הלכה (שמ, ה ד"ה 'מותר'). לפיכך, מן הדין אין איסור לרשום בציפורן על הספר כמו שרושמין לסימן, כמש"כ השולחן ערוך (שמ, ה). והכא נמי בנדו"ד שנוצר רק קו בעלמא אין בזה משום כותב.

אך היה מקום למימר דהיכא שהסימן מתקיים, קיים איסור מדרבנן לעשות את הרשימה בציפורן על הספר (משנה-ברורה סקכ"ה), מ"מ לגבי הבדיקה הביטית קיימים כמה סניפים אשר בגללם יש להתיר. ראשית, הכנסת המקל לחומר אינה דרך כתיבה. שנית, אפשר דהוי דבר שאינו מתקיים. שלישית, אין הכרח שיופיע עוד קו, דיתכן דימצא שלילי לנגיף (רביעי, ויתכן דהבדיקה הוי גרמא).

וחכמי תורה מפורסמים ובראשם אביו הנצי"ב, ואין פותר את השאלה. ומיהו מה שתמה שם הגר"ח ברלין מבית השחיטה, לכאורה קושייתו אינה ברורה, דהתם יש שבח בצביעה כלפי המקום הנצבע, דכשהבשר אדום הוא שווה יותר כיון שהלקוחות יודעים שהוא טרי וכדו', ובשר שניכרת טריותו שווה יותר מבשר ישן, ואף שזה לא ענין של יופי, מ"מ הנקודה אינה תלויה דוקא בכך שרוצים ליפות את הדבר הנצבע אלא סגי בכך שהרצון הוא שהדבר הנצבע בעצמו יצבע לצורך עצמו ולא לצורך דבר חיצוני].

ונראה ליישב דהתם במעשר בהמה הוא כן רוצה שיעור הבהמה יהיה צבוע, שבזה יודע שזו בהמת המעשר, ואף שאין לו רצון ביפוי העור, מ"מ יש לו רצון שגוף העור יהיה צבוע, וסגי בזה כדי שיחשב כצבוע, ואין זה דומה לבדיקת המקל או לסדין שיש ענין רק בסימן הצבע ולא שהם יהיו צבועים, ואם היה אפשר לא היה אכפת לו שהסימן יהיה אפילו באויר ולא על המקל או על הסדין, ועיין [ועוי"ל דשאני מעשר בהמה דחמיר טפי דסו"ס זו צורה של צביעה, שהוא ממש צובע את הבהמה כדרך צביעה, ואפשר שדוקא בכה"ג איכא צובע כשמעונין שהמקום יהיה צבוע כדי שיהיה לו את הסימן, אבל כשאין זה דרך צביעה, כגון בסדין שזה נעשה בדרך לכלוך, אין איסור באופן זה שרוצה רק את הסימן, דאם לא כן תקשי מכל רושם מדוע אינו חייב משום צובע, כגון העושה סימן בספר שיתחייב משום צובע כיון שמעונין שהמקום יהיה מסומן, ועל כרחך שכשאין זה ממש צורה של צביעה אין איסור בכה"ג].

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

ועוד אפשר שיש לצרף כסניף בעלמא דיתכן שאיסור דאורייתא בכל אופן אין כאן, משום שאין בזה שיעור צביעה, עי' מנח"ח מוסך השבת (צובע סק"א) ובמשנה ברורה (שכ, סקנ"ט). ועי' בחיי אדם (כלל כד סק"א במוסגר) מש"כ בדעת הסמ"ג בהא דכוחלת אסור רק מדרבנן, דאפשר דהיינו משום שאין בזה שיעור צביעה כמש"כ הרמב"ם דבעינן שיעור לצבוע חוט שארכו ד"ט, וצ"ע].

צורך מצוה

ונראה כי ע"פ מה שביארנו עד כה קיים ספק אם הוי בכלל איסור. ואת"ל הוי לכל היותר דרבנן דהותר בשינוי. ובוודאי עדיף לבצע בדיקה זו בחג מאשר לסכן הורים זקנים או ציבור בבית הכנסת. מצוות ונשמרתם הינה דבר חשוב. כמו כן, יש בזה צורך מצווה של תפילה במניין⁶ ושמיעת שופר (ואכילת סעודות חג עם כל המשפחה).

אולם נראה כי המצווה הגדולה ביותר כעת היא שלא ידביק ('ויפגע') חלילה אחרים. וידוע, דדווקא אדם שיודע שהוא חולה הוא מקפיד ביותר משהייה ע"י אחרים ועושה כל מאמץ בכדי שלא להדביק את הבריות. אך כל עוד שהוא איננו יודע (בוודאות) שהוא חולה מאומת, הוא איננו מקפיד על הכללים כדבעי. ולכן הבדיקה הכרחית, בכדי למנוע ממנו (אם הוא חולה) להדביק את הבריות (ולצערנו אנו יודעים כי יש הנדבקים ומגיעים ממש לשערי מוות).

שינוי

וכן אמר לי בעל הדברות מנחם די ש היתר לעשות הבדיקה הביתית בשבת וחג, אך יש לעשותה בשינוי (אופן החזקת המטוש, והכנסתו לנוזל). ונראה דהוי ככל תרי דרבנן במקום מצווה (מלאכה דרבנן בשינוי לצורך חולה או מצווה). ועיין בזה בדברי המשנה ברורה (שכח, סקנ"ד) דהתירו לחולה שאין בו סכנה (ויתכן דאף למצווה שרי) דבר דרבנן ע"י עשייתו בשינוי. וע"ע בשמירת שבת כהלכתה (לג, ב. לו, טו).

אעיר כי באופן שהותר לחולה שאין בו סכנה איסור דרבנן בשינוי, א"צ לחפש גוי כמבואר בשו"ת אבני נזר (אורח-חיים קיח אות ה), בשו"ת דברי

⁶ הכוללת גם אפשרות לקדש את שמו יתברך (קדיש, קדושה), אשר יש הסוברים דהוי מצווה מן התורה (וע"ע בזה בשו"ע הרב צ, יז. בשו"ת צמח צדק קיג. בשו"ת הרשב"ץ ב, קסג. ויש החולקים ע"כ עיין בברכ"י קלה, סק"א).

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

יציב (א, קע אות ד) ובספר פסקי תשובות על המשנ"ב (שכח אות לו). ואמנם יש סוברים דהיכא דיכול לעשות ע"י גוי עדיף, אך זהו רק כשאין בזה טירחא, כמובא בקיצור שו"ע (צא, יז), במנחת שבת (שכח, סקמ"ד), בשו"ת תשורת שי (מהדו"ת עג) ועוד. ואצלנו למצוא גוי שיעשה הבדיקה הביתית הוי טירחא מרובה (אם בכלל אפשרי).

ובעודי בזה נוסף מעט לגבי עשיית שינוי בשבת (לגבי צורך מצווה). ואף שנראה דאין הדבר פשוט, בצירוף כל הדברים שהבאנו עד כה נראה לי דשרי. התוספות במסכת גיטין (ח, ב ד"ה 'אע"ג דאמירה לעכו"ם') כתבו שאין להקל אף בשבות דשבות במקום מצווה, וכן משמע מהרשב"א (שבת קל, ב), שו"ת התשב"ץ (ב, רפא), הרשב"ש (קמא) ועוד. אולם הרמב"ם בהלכות שבת (ו, ט-י) פסק שמותר לומר לגוי לעשות מלאכה האסורה מדרבנן במקום מצווה, וכן פסקו הרי"ף והרא"ש, וכן פסק לדינא השולחן ערוך (שז, ה. שלא, ו). הפרי מגדים (אשל-אברהם שז, סק"ז) ביאר דכל ההיתר הוא דווקא על ידי גוי, אך "ישראל שבות דשבות היכא דגזרו י"ל דאסור אפילו במקום מצווה", וכן כתב בכף החיים (שז, סקנ"ב) וכן ראיתי שפסקו רבים ובהם שו"ת מהר"ם שיק (או"ח קכא), שו"ת בית יצחק (אורח-חיים מב אות ה).

מצינו דיש המתירים שבות דשבות במקום מצווה גם על ידי ישראל, וכן פסקו בשו"ת האלף לך שלמה (קמו), שו"ת מהר"ם בריסק (ב, סד-ו) וכן פסק הגר"ע יוסף (הליכות עולם ג עמוד קפז סעיף יד) שיש לסמוך על שיטה זו בשעת הצורך, ועיין עוד בשו"ת ציץ אליעזר (יג, לב אות ה) ושו"ת שבט הלוי (ה, לט). אולם אין פשוט להקל בזה דהרי פסק המשנה ברורה (רעו, סקכ"א): "אבל שבות דישאל עצמו לכולי עלמא אסור אפילו במקום מצווה".

יש לדעת כי מצינו כמה פוסקים שהתירו לומר לגוי אף מלאכה דאורייתא במקום מצווה, וכן פסקו רבינו ישעיה בספר המכריע (כז), הראב"ד בספר תמים דעים (קעה), הראבי"ה, שו"ת מעט מים (יב. נא) ועוד (ועיין בלויית חן רעו, יז). וכתב בשו"ת בית דוד (תנו): "במקומנו נתפשט טובא להתיר אמירה לגוי במקום מצווה אפילו במלאכה גמורה ואין פוצה פה" ועיין עוד בשו"ת שארית הפליטה (ד), שו"ת ציץ אליעזר (ב, מב) ובשו"ת יביע אומר (ג אורח-חיים כג אות יז).

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

יש להוסיף את דבריו של קצות השלחן (קלד) אשר סובר שבמלאכה דרבנן, שאם יעשנה כלאחר יד (בשינוי) יהא תרי דרבנן, יכול היהודי לעשות הדבר אף שיכול הוא לקרוא לגוי. אולם אין זה מוסכם על כולם, ועיין בתהלה לדוד (שז, סק"ו) הסובר דגם במקרה כזה עדיף לומר לגוי שיעשה כהרגלו, מלעשותה על ידי יהודי בשינוי.

אולם כאשר מיירי בחולה שאין בו סכנה, וכן בצורך מצווה, וכן ספק אם הוי כלל מלאכה, ועוד - נראה דיש להקל.

יל"ע עוד אם הסימון של הקו מתקיים (גם אם כן, הכתיבה לא ישירה אלא בגרמא ובכוח שני. ואיסור דרבנן הותר בחולה שאין בו סכנה).

בדיקות

בעודי בזה חזיתי דכתב בספר פסקי תשובות על המשנ"ב (שכ אות כז): "ופוסקי זמנינו כתבו לדון בענין בדיקות שתן ורוק הנעשים ע"י קיסם עם חומר כימי מיוחד, אשר משנה צבעו, וכן יודעים המצב הרפואי. ולמעשה כיון שהדבר שנוי במחלוקת אין להקל אלא במקום חולי (אפילו אין בו סכנה) או צורך מיוחד, ויעשה בדרך גרמא". ועיין במה שהתירו בזה בשו"ת באר משה (ח, כד) ובשו"ת ציץ אליעזר (י, כה פ"א סק"ד. ופי"ח סק"א). וכתב בספר לב אברהם (יג, קס) וזו לשונו: "בדיקת שתן בשבת ע"י נייר מיוחד. טוב לעשותה באופן שהשתן יתקרב מאליו אל הנייר דחשיב רק גרמא". ועיין במה שדן בזה הגרשז"א (שמירת שבת כהלכתה לג הערה צא) ובשו"ת באהלה של תורה (ב, לג).⁷

ושמעתי כי מו"ר הגר"א נבנצל התיר הבדיקה, כיוון דהוא זורק מיד אח"כ את הבדיקה. וסברא זו מצינו במהרי"ל דיסקין לגבי לשון הזהורית ביוכ"פ דביאר דהטעם דהתירו, כיוון דזורקו (אולם יל"ע, דשם מיירי בדבר רוחני). וכ"כ לי לדינא להתיר לעשות בדיקה זו בשבת ובחג בעל שו"ת שואלין ודורשין ובעל שו"ת דברות אליהו. וכ"כ לי בעל שו"ת מחקרי ארץ ובתוך דבריו איתא: "באופן שהאדם בעצמו עושה את הבדיקה על ידי תמיסה שמראה קו אחד או שנים כמדומני שזה איסור דרבנן, ואפילו שזה פסיק

⁷ בארחות שבת (טו, סז) כתב שקיסם המצופה בחומר המשנה את צבעו כאשר טובלים אותו בנוזל מסוים, אין להשתמש בו בשבת אלא לצורך ספק פקו"נ. וביאר בהערה דלכאורה שינוי צבעו של הקיסם הוא בכלל מלאכת צובע, והסתפקו אם חשיב מלאכה שאינה צריכה לגופה, כיון שאין תועלת בעצם הצבע אלא לצורך ידיעה חיצונית בלבד. וציין לגרשז"א בשש"כ (לג הערה פג) שדן שאין לו צורך כלל בצביעת עצם הקיסם רק לשם ידיעה אחרת שמא אינו דומה לצביעה שהיתה במשכן וכו', עכתו"ד. וצ"ע.

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

רישא דניחא ליה במקום חולי ולדבר מצוה מותר. ההיתר הוא למי שלא מרגיש טוב וחושש שמא יש לו קורונה ומסתפק אם ללכת לבית הכנסת. בכהאי גוונא אם יעשה בדיקה ויהיו תוצאות שליליות זה עצמו יכול לרפאות אותו מחמת השמחה שהוא שלילי וכל כהאי גוונא מותר לעשות בדיקה שאינה כרוכה באיסור דאורייתא".

אולם ידידי הגר"מ פטרפרוינד לא התיר לעשות בדיקה זו על ידי ישראל. אלא רק ע"י גוי וביאר באריכות דמסתבר שיש כאן לכל היותר איסור דרבנן, וממילא זה בגדר שבות דשבות דשרי לצורך מצוה.⁸ אך אעיר כי המציאות למצוא גוי שיניח את חומר הבדיקה על המשטח (וכן שיסכים לגעת בזה) הינה דבר שכמעט אינו מציאותי (אולם אם ניתן בנקל לבצע ע"י גוי, כגון אדם שיש לו בביתו עובד זר, וודאי דעדיף שהגוי יבצע את הבדיקה). וחצי שנה אחר שכתבתי תשובה זו ראיתי דרך בזה בגליון שמעתא עמיקתא (תקט, פרשת משפטים תשפ"ב).

בורר

תוספת פסקה זו הנני מוסיף כחצי שנה אחרי שעניתי לשואלים הרבים. דראיתי דכתבו מחברי הספר אורחות שבת בעניין בדיקות האנטיגן (בחודש אדר א' התשפ"ב. בעוד שדברינו נכתבו בחודש אלול תשפ"א). ושם הוסיפו נקודה אשר לא התייחסנו אליה כלל, והיא מלאכת בורר, ואלו דבריהם: נמצאים במקום פס הבדיקה הראשון נוגדנים הבוררים אליהם את האנטיגנים המיוחדים לנגיף הקורונה מתוך התמיסה הצבועה ועוצרים את התקדמותם, ומחמת כן מתרכזים אנטיגנים אלו על פס הבדיקה ומתקבל פס המורה שהתוצאה חיובית, ובמקום פס הבדיקה השני נמצאים נוגדנים הבוררים אליהם את האנטיגנים הנמצאים גם אצל אדם בריא. פעולה זו היא בגדר ברירה כללי של אוכל מתוך פסולת לאלתר, והרי היא אסורה, ולכאורה נראה דיש לדון את ערכת הבדיקה הנ"ל ככלי המיוחד לברירה ויש בזה איסור תורה. ואף שהאנטיגנים הנבררים אינם נראים לעין בתוך מ"מ נראה התמיסה ועין האדם אינה רואה תערובת כלל דכיון שמתקן זה תוכנן מראש לכך שסדר פעולתו שתהיה בו תערובת שאינה נראית לעין שתתברר אחר כך על ידי כלי ותהיה תועלת מבירור זה, אף שהחלקים הנבררים אינם נראים

8 אך בבדיקה לקטן שלא הגיע למצוות התיר, כיון שכל הנידון הוא בדרבנן, יש לסמוך על שיטת הרשב"א (יבמות קיד. ושבת קכא. ובתשו" ח"א סי' צב) שאין איסור ספייה לקטן בדרבנן כשזה לצורכו, וכן נקט בביאור הלכה (שמג ד"ה 'מד"ס') בשם הרעק"א. וממילא סגי בזה כדי להקל מהאי טעמא לתת לילד להניח בעצמו את חומר הבדיקה על המקל, דהוי ספייה לקטן בדרבנן לצורכו.

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

להדיא לעינים, הרי יש להחשיב זאת כתערובת גמורה וכברירה גמורה, ואף שבעלמא בשאר דיני תורה אזלינן בתר ראיית העין, ודברים שאינם נראים לעינים אינם אסורים, וכגון הא דתולעים שאינם נראים כלל לעינים אינם אסורים, מ"מ הדעת נותנת שדברים מסוג זה שמלכתחילה הומצאו שתהא בהם תערובת שאינה נראית לעינים ואח"כ יהיו אמצעים הבוררים את התערובת הזו, ויש חשיבות לברירה זו והיא מביאה תועלת לאדם, אמרינן בזה סברת "אחשביה", דהחשיבו בני אדם את התמיסה כתערובת ואת הוצאת האנטיגנים ממנה כברירת התערובת ויש בזה מלאכת מחשבת של ברירה⁹, עכ"ד (בעניין בורר).¹⁰

העולה לדינא: יש להקל לעשות את הבדיקה הביתית של הנגיף ביום טוב ובשבת כאשר מדובר בשני ימים רצופים (כשני ימי ראש השנה או חג בסמוך לשבת ולהפך וכדומה). אך כאשר מדובר ביום אחד, ראוי להימנע היכא דאפשר שאינו מסכן את האחרים (ויכול להתבודד כשאינו חש בטוב).¹¹

⁹ וציינו שם בהערה: עוד יש להוסיף שבברירה זו לאחר שנמשכים האנטיגנים מתוך התערובת ומתקבצים ויוצרים את הפס הרי הם נראים לעינים, ואפשר דמטעם זה נמי יש לראות פעולה זו כברירה גמורה, ואף שגם אחרי שנוצר הפס האדום אין העין רואה את האנטיגנים, מ"מ כיון שבמציאות פסי צבע אלו הם ריכוזים של האנטיגנים יש בזה מלאכת ברירה, דלאחר שנמשכו כל האנטיגנים מתוך התמיסה על ידי שני הפסים, חזרה התמיסה להיות חסרת צבע וכל הצבע שהיו צבועים בו האנטיגנים התרכזו על הפסים הנ"ל [כדוגמא בעלמא יש להביא ממלאכת מחבץ, שנותן דבר חמוץ בתוך חלב והחלב נפרד לשני דברים, לגושי גבינה ולמי חלב, שנתבאר בגמ' דף צ"ה ע"א דחייב משום שהוא תולדת בורר. וחזינן דאף שהחלב לא היה נראה כלל כתערובת, מ"מ כיון שלבסוף נפרד החלב לשני דברים הרי זה בכלל מלאכת בורר. ואין להקשות ממש"כ הרמב"ם פ"ח משבת הי"ד והובא בשו"ע שי"ט ס"י דבזמן שהיינות ערוכים ושותים אותם בשמריהם מותר לטרוף חבית בשמריה וליתנה בתוך הסודרים משום שעדיין לא נפרשו השמרים מהיין יפה וכל היין כגוף אחד, וא"כ לכאורה יש לשאול דה"נ נימא שהחלב יחשב כגוף אחד ולא יהיה בו איסור בורר, וי"ל דכיון שהחלב אינו עומד רק לשתייה אלא עומד גם לעשיית גבינה וחמאה לכן כאשר בא לעשות את הגבינה מתייחסים לחלב כתערובת שממנה מתבררים הגבינה מהחלב, משא"כ ביין שהיין והשמרים הם כגוף אחד.

ואין נידון זה שייך כלל להא דמותר ליתן ביצה במסנת של חרדל לברור את החלמון מן החלבון, שאמרו על זה בגמ' שבת דף קל"ט ע"ב שטעם ההיתר משום שאינו אלא לגוון, דשאני הכא שהוא בורר את האנטיגנים מן התמיסה, אלא שהדבר ניכר על ידי הצבע שלהם במחילת כת"ר, דבריהם על איסור ברירה אינם נכונים מבחינה מציאותית. אין מיון של האנטיגנים משאר החומרים באופן שכל האנטיגנים מתקבצים על הפס והשאר לא. הכל מתפזר על המשטח, וכאשר יש מגע וחיבור של אנטיגנים עם איזור הפס הוא נצבע ותו לא.

¹¹ כחמשה חודשים אחר שעניתי תשובה זו, יצא מחקר מקיף שקרוב ל-50% מתוצאות הבדיקות הביתיות ("אנטיגן") אינן אמינות (ביחס לזן חדש של קורונה, הקרוי אומיקרון). וממילא יל"ע טובא בהיתר העשייה של הבדיקה בשבת.

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

בחיוב לכתוב מכתב על כל ספר - מכתב לשות רביד הזהב חלק ד

בס"ד

ליל שישי פרשת וארא תשפ"ב

לכבוד הגאון רבי דוד ברדא שליט"א בעמח"ס שו"ת רביד הזהב, עיה"ק טבריא.

שמחתי לקבל ספרו החדש שו"ת רביד הזהב חלק ד' ע"י ידידנו מזכה הרבים ראש ממלכת התורה גם אני אודך הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך, ופרדס יוסף החדש על המועדים ושא"ס.

שלו' וברכה

ואהיות וא"א ולהפטר בלא כלום, וכמ"ש כת"ר שליט"א להביא בריש חלק ג' מש"כ לו הגה"צ רבי שריה דבילצקי זיע"א שביקש את סליחתו שלא אישר בזמנו קבלת הספרים ששלח לו, ובהערה שם כתב כת"ר שליט"א ששמע מרבי שריה זיע"א בזה"ל: המקבל ספר או מכתב צריך להיות זהיר וזריז לענות על מכתבים בשאלות שנשאלו ממנו תהיה איזה שאלה שתהיה קטנה או קטנה או גדולה אחד חכם ואחד וכו' וזו רעה חולה שנתפשטה שלא לענות על מכתבים, גם הגאון רבי חיים פלאגי זצ"ל בספריו הקדושים הרבה להזהיר על זה, ועכ"פ גם אם לא יכול לענות מאיזה סיבה יענה במכתב שקיבל המכתב ומבקש סליחתו שמאיזה טעם קשה לו לענות, אבל שלא לענות כלל לא יעשה כן, עוד סיפר ואמר, זכור לטוב הצדיק הגאון הקדוש המקובל האלוקי רבי עובדיה הדאיה זצ"ל שכל מכתב ששלחתי אליו היה עונה, וע"פ רוב עוד יותר מהר, מאשר לפי החשבון צריך לקחת דואר יוצא, ודואר חוזר, והוא פלא, כמו כן מאוד צריך להזהר כששולחים לו ספר חדש שיאשר קבלתו במכתב, ויכתוב דברים טובים על הספר לחזק לב המחבר, שעמל בזה קשה, אבל שלא לאשר כלל, והיה כלא היה, אין זו מידת חכמים עכ"ד הגה"צ זיע"א, וכן ראה במכתבו של הגאון הנאמ"ן שליט"א השי"ת ירפאוהו רפוי"ש במהרה, שכתב לכת"ר שליט"א ונדפס עתה בריש חלק ד' ששלח לו גלויה על שקיבל הספר חלק ג', ולאחר כמה ימים שלח לו מכתב ארוך, עכת"ד, ויש לדון בכ"ז, האם שמאשר את קבלת הספר בדוא"ל, גם חשיב אישור, ולכאורה מילתא פשיטא דאם למחבר הספר יש דוא"ל שחשיב אישור קבלת הספר, והן יותר טוב לשלוח ע"י הדוא"ל כי כך המחבר יראה המכתב מהר יותר, ואולם יש לדון האם סגי לאשר ע"י שיחת

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

פלאפון קבלת הספר, וי"ל דהיכא דיהיה יותר מהר, עדיף טפי, שבאמת הספר הגיע ליעדו, ולא הגיע למקום אחר, וישמח לב המחבר שטרח והשקיע מזמנו ומכוחו ומהונו בהוצאת ספר, כידוע כמה קשה ההוצאה של כל ספר.

ראיתי מש"כ כת"ר שליט"א לדון בסימן כו.....

וברצוני עוד להאריך ולהשתעשע בספרו, ועוד חזון למועד בקרוב.

בברכת התורה

הצב"י יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף ושא"ס

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

האם מותר לבחור ישיבה להחזיק כרטיס אשראי מכיון שאין לו קרקע

בס"ד

לכבוד הגאון רבי אשר פרוכטר שליט"א בעמח"ס פירות הבית
לאחר עטירת השלו והברכה בדין כרטיסי אשראי בריבית, האם מותר
לבחורי ישיבה שאין להם קרקע להחזיק כרטיס אשראי רגיל?

בברכת התורה

יוסף אביטבול

וכתב לי בזה הגאון רבי אשר פרוכטר שליט"א בעמח"ס פירות הבית,
וראש כולל בירושלים תובב"א.

רציתי כבר הרבה זמן למצוא כמה דקות לכתוב על ענין זה. עדיין לא עלה
לי כמה דקות כי נסעתי לחו"ל ואח"כ היה איזה מצב דחוף בכולל ל"ע.
בעזה"י אכתוב עוד. רק בקיצור ממש. הענין הוא לא קרקע ממש, רק שיהיה
לו עסק. הית"ע מבוסס ע"ז שהמשקיע נותן כסף שיהיה לו חלק בעסקים של
בעל העיסקא. ולכן הבנק שהוא מלוה משקיע בבעל כרטיס ובעסקים שלו.
בדר"כ אין לבחור ישיבה עסק או קרקע וכיוצ"ב, וא"כ יש כמה פוסקים
(הבאתי בספרי) שפסקו שאם אין צד כלל שיש עסק והרווחות, א"כ לא מהני
הית"ע. לע"ע לא אכתוב על ענין של לחייב א"ע גם בעסקים שיקנה להבא
וגם בענין לכתוב הית"ע כאילו יש עסקים אע"פ שאין לו וכענין קנין אודיתא
שדיברו בו הש"ך והט"ז בסי' קס"ח (סי"א). בעזה"י אחזור לזה בקרוב.
סליחה וכ"ט - אשר פרוכטר, ע"כ תשובת הגאון רבי אשר פרוכטר שליט"א.

ומורי ורבי הגאון העצום רבי עמרם פריד שליט"א השיב לי שמותר אם
הבחור מחליט שלא להכנס למינוס, ואם יכנס למינוס שיהיה כיסוי, שמזה
יביא את הרווחים, אין בזה איסור, כי זה כמו קרקע.

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

האם מותר לקנות תפילין דרבינו תם מכספי מעשר

נשאלתי האם מותר לקנות מכספי מעשרות תפילין דרבינו תם, [ולענין אם בחור ישיבה יכול ללבוש תפילין דר"ת הארכתי במק"א].

והראני מו"ר הגר"ע פריד שליט"א למש"כ בשו"ת פאת שדך סימן קיח נשאל האם מותר לנכות מכספי מעשר מחיר של תפילין יקרות שקונה עבור בניו, שכיון שהאב חייב לקנות התפילין עבור בניו כמבואר בסוכה דף מג וממילא כיון דהוי דבר שבחובה אינו רשאי לפרוע חובו משל מעשר, אבל אם קונה תפילין יקרים שאינו חייב הרי הוא רשאי, יעו"ש, וכן מבואר באורח צדקה עמ' קנו וכתב שפשוט שמותר להוסיף רק את חלק ההידור מכספי מעשר יעו"ש, וא"כ נראה ממילא לגבי תפילין דרבינו תם שאינם חובה ממילא יכול לקנותם מכספי מעשרות.

ואולם לדינא אמר לי מו"ר הגאון העצום רבי עמרם פריד שליט"א שהידור מצוה בשלך שאתה לא חייב בה משלך, נראה שזה דבר מחודש, כי גם אפשר לתת למצוה דוקא במצוה שאתה לא מקבל חפץ, ואף שאין חיוב ללבוש תפילין דרבינו תם, כי השו"ע כותב רק ירא שמים וממילא בודאי שזה לא חובה גמורה, אבל סו"ס מקבל כאן חפץ, וממילא צ"ע לדינא בזה. עכת"ד. ואמנם נראה לכאורה לדידן לבני ספרד שקבלנו עלינו מעשר כספים רק בתורת מנהג, [והארכתי בהא בכמה דוכתי] ממילא יש להקל בהא ועיין.

והגאון רבי אלחנן פרינץ שליט"א בעמח"ס שו"ת אבני דרך י"ז חלקים, כתב לי בזה"ל: במה ששאל האם רשאי לקנות תפילין ר"ת מכספי מעשר. שאלה זו מתחלקת למה הוא גדר מצוות תפילין דר"ת. אי נימא דהוי חיוב, הרי אין להשתמש בזה מכספי מעשר, שכן דבר שמחוייב בו אינו יכול לקיים מכספי מעשר. ויתרה מכך, כיוון דאין חיוב שיהיה לו משלו (דהרי יכול לצאת בשל אחרים). אין יכול לקנות מכספי מעשר. וכמדומה דהכי העלו הנחלת שבעה (סי' ח), שו"ת ב"ד של שלמה (יו"ד א), ערוך השלחן (יו"ד רמט, י), שו"ת יהודה יעלה (או"ח מ), שו"ת אמרי יושר (ב, קלו), שו"ת בצל החכמה (ד, קסד), ראש אליהו (עמוד רעד), דולה ומשקה (עמוד רע) ועוד. וע"ע באורח צדקה (יא, ו).

אולם יתכן לדייק מדבריהם, דאי נימא דתפילין ר"ת הוי תוספת הידור, הרי תוספת הידור, רבים התירו בכספי מעשר. ועוד, דמצינו דכתב בבאר הגולה

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

(יו"ד רמט ה) שאין לקיים מצוות שהם חובה על האדם, וממילא אי נימא דאין זו חובה, יש מקום להקל. ועיין בזה בספר פאת שדך (קיה). ואולם חזיתי דבספר לקט תשובה וצדקה (עמוד תכט) התיר לקנות תפילין ר"ת מכספי מעשר בשביל להניח אחר הנישואין. אך אומר דנלענ"ד דראוי להחמיר.

אולם כאשר משאיל את התפילין (של ר"ת) לאחרים, בזה נראה לי דרשאי לקנות מכספי מעשר (אף אי נימא דתפילין אלו הם חובה). אלא א"כ עד כה נהג לתת את כספי המעשר רק לעניים (כפי פשט הרמ"א יו"ד רמט, א ע"פ המהרי"ל), דבאופן זה אין לשנות כעת כלל, ועיין בזה בברכי יוסף (יורה דעה רמט, סק"ג), בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ת יו"ד קצח), בספר מעין גנים (או"ח יג אות נו) ובילקוט יוסף (פורים, תרצג, ח). עכ"ד, הרי לן דישי להחמיר בזה, אבל לכאורה אכתי יש לומר למי שלא נהג להניח לדוגמא אחרי החתונה תפילין דרבינו תם, ומי שרוצה להחמיר על עצמו, ממילא לכאורה יש לומר שיש מקום להקל בזה.

והגאון רבי יקותיאל אוהב ציון שליט"א בעמח"ס שו"ת יעלת חן ושא"ס כתב לן בזה"ל: לא כדאי כלל, עיקר מעשר כספים נודע לצדקה [משורש עשר תעשר של עני כמבואר בתוס' תענית ט ע"א כמדומה]. והגם שיש אומרים דה"ה לכל מצוה, הוא דוחק ונגד הפשטות. וי"א דתפילין של ר"ת חיוב, [ע"פ סוד, או ע"פ פשט], וא"כ הוי כ"דבר שבחובה שאינו בא אלא מן החולין". וגם לשיטות דאינו אלא חסידות, היא הנותנת דגם להפוס' דמעשר כספים משמש לכל מצוה, די"ל דחסידות כגון דא לא מסתבר ליתן המע"כ ע"ז במקום שיש אפשרות לעשות צדקה... [ובפרט שיכול להניח ר"ת בהשאלה]. וידוע דמע"כ מדרבנן וי"א מהתורה, ואמנם י"א רשות, אבל אם רגיל הו"ל כנדר וכו'. עכ"ד, ואכתי לדינא צריך עיון עוד בדברי הפוסקים.

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

תשובת הגאון רבי אוריאל חוברה שליט"א בדין תפילה בפתח הבית הכנסת שהבית הכנסת פתוח לבית הכנסת אחר

לכבוד הגאון רבי אוריאל חוברה שליט"א
נסתפקתי בדין שאסור להתפלל בצד הפתח, האם מותר להתפלל בצד הפתח
שיש ב' בתי כנסיות שמתפללים באותו זמן, ופתח אחד הוא סמוך לשני,
ואינו יציאה, האם גם בכה"ג איכא איסור, או דלמא דסו"ס כיון שהוא יציאה
לבית הכנסת אחרת שמתפללים באותו שעה כגון בנץ, מממילא אין את האי
איסורא. והכי מתסברא לכאורה.

בברכת התורה

הצב"י יוסף אביטבול

לק"י עמ"י עש"ו חמשה ועשרים יום לחדש אב תשפ"א
למעלת הגאון הרב יוסף אביטבול שליט"א
שלמא יסגי לעלמין וכט"ס עד בלי די.

תשובה: שאלת כת"ר תלויה מאיזה טעם לא יתפלל בצד הפתח, דאיכא בזה
כמה פירושים על הא דאיתא בברכות (דף ח עמוד א) אמר רב חסדא לעולם
יכנס אדם שני פתחים בבית הכנסת. שני פתחים סלקא דעתך, אלא, אימא
שיעור שני פתחים, ואחר כך יתפלל. וכתב רש"י (שם) שלא ישב סמוך
לפתח, דנראה עליו כמשוי עיכוב בית הכנסת, ויהא מזומן סמוך לפתח
לצאת. ונראה לי פשוט שכ"ש אם עומד סמוך לפתח בכהאי גוונא עמידתו
בפתח נראה כמשוי עליו. לפי"ז גם בנדוננו אע"פ שהפתח אינו יציאה לחוץ,
מכל מקום מאחר והוא פתח, עמידתו שם להתפלל חשיב כמשאוי עליו.
אמנם כל זה באופן שהוא חדר בתוך חדר כפי שמצוי בשטיבל, כלומר כדי
להיכנס לבית הכנסת הפנימי הוא צריך לעבור דרך הבית הכנסת החיצוני
שממש יש יציאה לחוץ, ועכ"ז חשיב כמשוי עליו משום שסוף סוף נמצא
בפתח בית הכנסת הפנימי ונראה כמשוי עליו.

אבל אם הוא באופן שהפתח של המניין השני נמצא באופן שווה, כגון שיש
מחיצת אקורדיון (מחיצה מתקפלת) ובדרך כלל בשבתות וחגים הוא בית
כנסת אחד שיש מתפללים רבים ופותחים את המחיצה, ורק בימי חול שיש
מניינים רבים סוגרים את המחיצה ועושים רק פתח והוא פתוח לשני
המניינים, בכהאי גוונא נראה לי גם לדעת רש"י ז"ל, שאין עליו דין פתח

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

וממילא אינו נראה כמשוי עליו. וקא דיקינן בשיטה מקובצת בברכות (שם) שכתב וז"ל, אי נמי שישהא כשיעור כניסת שני פתחים, וטעם הדבר מפני שלא יראה כמי שרוצה לצאת ואינו נהנה בישיבת בית הכנסת. ועוד שכשהוא מתפלל מיד כשנכנס הוא דרך הדיוטות, עכ"ל. משמע מדבריו דבכהאי גוונא שלא שייך שרוצה לצאת מבית הכנסת כיון שהוא פתח לשני המניינים והוא בית כנסת אחד לא חשיב משאוי ומותר לו להיות בפתח.

אולם בתוספות הרא"ש (שם) כתב וז"ל, אימא כשיעור שני פתחים, פירוש שלא ימהר ויתפלל מיד כשיכנס אלא ישהה כשיעור שני פתחים אבל אם יושב סמוך לפתח שפיר דמי, ומיהו בירושלמי דפ' אין עומדין גרס רב חסדא אמר זה שנכנס לביהכ"נ צריך ליכנס לפני משני פתחים, מה טעם אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי גו', ואם עשה כן מה כתיב אחריו כי מוצאי מצא חיים. כלומר לדעת הרא"ש אם יושב בפתח הדלת, או אפילו משהה עצמו בעמידה כשיעור שני פתחים (שהוא שיעור של שלוש שניות) לא חשיב משאוי עליו שממהר להתפלל. אך לדעת הירושלמי בעינן שיעור שני דלתות ממש, מדכתיב לשקוד על דלתותי. כנ"ל בדעת הירושלמי. ואתה תחזה לרבנו המאירי בברכות (דף ח עמוד א) דמשמע דס"ל כדעת הרא"ש ולא הירושלמי, שכתב וז"ל, בשעה שאדם הולך לב"ה לא יתחיל להתפלל מיד, אלא ישהא מעט קודם שיתפלל כדי להתיישב בלבו ודי לו בשיעור שיכנס בב"ה ב' פעמים ויגיע למקומו, עיי"ש.

ולקושטא דמילתא פסק הרמב"ם בהלכות תפילה (פרק ח הלכה ב) וז"ל, וכשיכנס בבית הכנסת יכנס שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל לקיים מה שנאמר לשמור מזוזות פתחי, עכ"ל. ומשמע מדבריו שיכנס ממש בשיעור שני פתחים, ולא רק ישהה בשיעור שני פתחים ודלא כרבנו המאירי. וכ"כ הגהות מיימוניות (שם אות ג) וז"ל, כתבו התוספות דוקא שלא ימהר להתפלל כשנכנס מיד, אבל אם ישב סמוך לפתח שפיר דמי, וי"מ שיעורא ב' פתחים ממש וכ"נ דעת רבינו המחבר, וכן ראבי"ה, וכתב דה"מ בבתי כנסיות שלהן שהיו בשדה ופתחיהם סמוכים לדריכת הרבים ולא אפשר לכוון, אבל בתי כנסיות שלנו אין לחוש שהרי יש בניין אחר לפניהם, ע"כ.

אך מאחר ומרן השו"ע (סימן צ סעיף כ) חשש לכל הפירושים, אין בידנו להקל לכתחילה במקום שאפשר להיזהר, שהרי כתב וז"ל, יכנס שיעור שני פתחים ואח"כ יתפלל. י"מ שיעור שני פתחים דהיינו ח' טפחים יכנס לפני, שלא ישב אצל הפתח שנראה כמשאוי ישיבת ב"ה, ולפ"ז אם יש לו מקום

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

מיוחד אצל הפתח, אין בכך כלום. וי"מ שהטעם מפני שמביט לחוץ ואינו יכול לכוון, ולפי זה אם אינו פתוח לרשות הרבים אין בכך כלום. וי"מ שלא ימהר להתפלל מיד כשנכנס, אלא ישהא שיעור שני פתחים. ונכון לחוש לכל הפירושים. ואע"פ שהטור (שם) הביא את כל הפירושים וגם את גרסת הירושלמי, וע"ע בפרישה (שם אות לב ואות לג), וע"ע בב"ח (שם ד"ה ומ"ש ונראה), וכן בב"י הביא ג"כ את דברי הירושלמי, וכתב וז"ל, ולענין הלכה נכון לחוש לכל הפירושים. מכל מקום מרן בשו"ע השמיט להלכה דברי הירושלמי.

איברא שכבר במגן אברהם (שם ס"ק לה) כתב על דברי מרן בשו"ע וז"ל, שיעור שני פתחים, לכל הפירושים משמע אם מקומו אצל הפתח ואינו פתוח לר"ה ושוהה שיעור ב' פתחים שרי, וע"ע שהשמיט דעת הטור דסבר דבירושלמי יליף מקרא לשקוד על דלתותי, וכ"כ הב"ח, וא"כ לעולם יכנס לפניו משני דלתות, ולכן נהגו לעשות אכסדרה לפני בה"כ, ע"כ. וכ"כ במגן גיבורים (שם באלף המגן ס"ק כד). וכן חזינן למרן החיד"א בספרו ברכי יוסף (שם סעיף ז דין כ) שכתב, וכן הוא במדרש דברים רבה פרשת כי תבוא (פרק ז אות ב), אם הלכתה להתפלל בתוך בית הכנסת, אל תעמוד על הפתח החיצון להתפלל שם אלא הוי מכוון להיכנס דלת לפניו דלת, לשקוד על דלתי אין כתיב, אלא על דלתותי, שתי דלתות, ולמה, שהקב"ה מונה פסיעותך ונותן לך שכר. ויש לחוש לזה, וכש"כ הרב מ"א, עכ"ל. וכ"כ הרב שערי תשובה (שם ס"ק כז). וכ"כ בראש יוסף (ברכות דף ח עמוד א) שיעור שני פתחים פירש"י רוחב ח' טפחים וכ"כ מהר"מ מרוטינבורג ולרש"י הטעם כמשוי, ומקום קבוע שפיר דמי, ולמור"ם אסור, וכשאין פתוח לרה"ר למהר"מ שרי, ולרש"י אסור, וי"מ ישהא וכו' עיין טור ומג"א דמקרא אפילו קבוע ואין פתוח לרה"ר אסור, עיי"ש.

לסיכום ההלכה:

א. יש לחוש לכתחילה לדעת הירושלמי להיכנס ממש בשיעור שני פתחים שהם שמונה טפחים מפתח הדלת דהיינו כשמונים ס"מ, גם שזה חדר פנימי ואין חשש שמביט לחוץ, וגם אם משהה עצמו מלהתפלל בשיעור שני פתחים דהיינו כשלוש שניות.

ב. אך כשאי אפשר להיזהר בזה כגון שיש הרבה מתפללים כמו שמצוי בשטיבל, מעיקר הדין מאחר והוא שוהה שיעור שני פתחים מותר. וכ"ש

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

בנדון שאלת כת"ר שהפתח לבית הכנסת הוא פנימי ואי אפשר לראות לבחון, וגם משהה עצמו מלהתפלל בשיעור שני פתחים וכ"ש אם מקומו הקבוע נמצא סמוך ממש לפתח הדלת, לדעת מרן בשו"ע אין חשש כלל ומותר לו להתפלל שם.

הנראה לע"ד כתבתי
אוריאל חוברה

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

תשובת הגאון הצדיק רבי חיים רבי שליט"א ראש מוסדות עטרת חכמים

בעיר חולון האם כתובה צריכה גניזה, הוספה לבאר התורה קנז

בס"ד

ו' אדר א' תשפ"ב

דברי רבינו מרן שר התורה קודש קודשים, ויש גם זילותא כאשר יזרק ברה"ר, ובפרט שזה כתוב בכתב אשורי, ודעת מרן רבינו הגדול זיע"א חלק יוד יור"ד סימן נח ס"ק יז. אף שאין בהם קדושה כי זה דפוס, עכ"ז אין לזורקו לאשפה, ובספר הלכה ברורה (ח"ז דף תעד) צידד עוד להקל בזה, ועכ"פ לכל הפחות להניח כתובה כדין עלונים לשב"ק בפחים של העירייה שבהם נותנים עיתונים לגריסה, העיקר שלא בזלזול באשפה רגילה, ולדעת הלכה ברורה יתכן שמות גם בשקית ניילון אטומה באשפה, ושם שורפים את הכלי וזה קל יותר מזריקה סתם ברה"ר, עיין יבי"א ח"ד יור"ד סו"ס כא, לאובדם יותר קל מבזיונם, ולפני שנים רבות במעטפות של דואר של ישיבת כסא רחמים שליט"א, היה כתוב מרבה ישיבה מרבה חכמה, ושאלתי אותם הרי זה ד"ת במעטפה שזורקים, וזו משנה במסכת אבות (פ"ב מ"ז), וענו לי שזה רק עצה טובה, ועכ"פ בענוה שלהם הפסיקו להדפיס משפט זה, ויתכן גם רבינו שר התורה שליט"א יסכים לגנוז לחביות שגורסים אותם, ועושים מהם נייר חדש, כי קשה להקל שאת כל הגניזה קוברים באדמה, כי צריך שטחים של רקע, וזה עולה מליונים, ויש כל יום כמה טונות נייר לגניזה, וחקרתי פעם איפה הולך כל הגניזה, ולא שמעתי תשובה ברורה, ויתכן שגם הם עושים ומרויחים כסף על זה, אם תוכל להדוק בדיוק מה עם עושים

חזק ואמץ

חיים רבי

עיה"ק חולון

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

מכתב על הספר שירת יוסף עניני נישואין

לכבוד הרה"ג ר' יוסף שליט"א

הנה לכבוד חתונתכם כבר ברך ברכתי בהודעה קודמת, ויה"ר שיקוימו כל הברכות של כל המברכים.

ראיתי מה שכבתם בקונטרס שירת יוסף סימן ט"ו בעניין מחילה לחתן.

לפלא בעיני שלא הזכיר את שיטת הבבלי ביבמות (דף סג:) אמר רבי חמא בר חנינא, כיון שנשא אדם אשה עונותיו מתפקקין, שנאמר (משלי י"ח) מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה'. ועיין שם ברש"י: מתפקקין - נסתמין לשון ויפק כמו פוקקין הנקבים (שבת דף קכה:). דהיינו אינם נמחלין לגמרי. וראה כסף נבחר (מהר"י פינטו) חיי שרה דרוש שני, עמוד כ"ו-4 ועמוד כ"ז. "דהא דאמר עונותיו מתפקקין כלומר נסתמין, היינו לומר שאע"פ שהחתן מוחלין לו כל עונותיו, מ"מ אינם נמחלים לגמרי אלא הם כמונחים בקופסא ונסתמין שם לראות מה יהיה בסופו, שאם אחר הנישואין לא ישוב עוד לכסלה אלא הולך בדרך ישרה מתהלך בתומו צדיק הנה הם מחולים לגמרי, ואדרבה נחשבים לו כזכיות, אבל אם ישוב לכסלה אחר נישואיו ויחטא ואשם מגלגלים עליו עונות ראשונים. ע"ש"אלו דברים כדרבונות, אבל לכאורה כאשר יש מחלוקת השיטות בין הירושלמי לבבלי ההלכה כבבלי.

דבר זה היה לי קשה תמיד, ובעת חתונת אחד מצאצאי אמרתי שהרי ידוע שבכדי להגיע לתשובה מאהבה יש לעשות קודם תשובה מיראה. וכנראה מחכים שיגיע לכדי תשובה מאהבה, ואז זדונות נעשים זכויות, כי אם היו נמחקים מקודם לא היו נשארים זכויות.

אחר כמה שנים שמעתי מכ"ק האדמו"ר מבעלזא שליט"א בעת חתונת נכדו הרה"ג ר' לייבל צוויבל. שיום החופה הוא בבחינת תשובה מיראה, והחתונה היא תשובה מאהבה. וזה היה חיזוק לדברי.

בעניין אחר. דברי (זקיני שעל שמו אני נקרא) האשל אברהם מבוטשאטש שהבאתם, קשה לי להבין. כי גירסת הבבלי לומדים את זה מהפסוק מצא

קובץ באר התורה (קנט) פרשת כי תשא

אשה מצא טוב ויפק רצון מה. דהיינו מציאת אשה טובה גורמת למחילת עוונות, וכי האשה הטובה הגורמת לטוב לא ימחל לה? ! וראה גם במלבי"ם וז"ל "מצא אשה, המוצא אשה ומצא טוב ויפק רצון, היינו שמצא אשה טובה מצדו, וגם יפיק רצון מצד האשה, שהיא רוצה בו, והוא משיג טוב ממנה, זאת היא מה', בהשגחת ה' וטובו". וזה ממש כדבריי.

בכל הברכות
אברהם דוד מוסקוביץ